

Opinnäytetyö (AMK)
Restauroinnin koulutusohjelma
Rakennusrestaurointi
2011

Emilia Perho

UNTAMALAN KIVINAVETAN KÄYTTÖ- JA KORJAUSSUUNNITELMA

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

Turun ammattikorkeakoulu

Restauroinnin koulutusohjelma | Rakennusrestauroinnin suuntautumisvaihtoehto

Kevät 2011 | Sivumäärä 53

Ohjaaja: Markku Hyvönen

Emilia Perho

UNTAMALAN KIVINAVETAN KÄYTTÖ- JA KORJAUSSUUNNITELMA

Työn tavoitteena oli tehdä korjaus- ja käyttösuunnitelma Laitilassa sijaitsevaan kiviinavettaan. Korjaussuunnitelmaa edelsi rakennuksen tutkiminen ja mittaaminen. Tarkoituksena oli laatia kohteesta selkeät piirustukset, joita rakennuksesta aikaisemmin ei ollut olemassa. Tutkimuksessa kartoitettiin korjausta vaativat rakenteet. Samalla työssä selvitettiin kiviinavetan historiaa.

Kiviinavetta sijaitsee Laitilan Untamalassa kirkkotanhualla ja on rakennettu 1884, jolloin se kuului Heinikkalan tilaan. Navetassa on pidetty eläimiä 1970-luvun loppuun asti. Laitilan kaupungin omistukseen navetta siirtyi 2000-luvun alussa ja on toiminut sen jälkeen kesämyymälänä. Suunnitteluvaiheessa rakennus on käyttökiellossa sortumisvaaran vuoksi.

Tutkimuksessa vauriot käydään läpi alkaen vesikatosta ja päätyen alapohjaan. Vaurioiden yhteydessä käydään läpi myös niiden tulevaa korjaamista. Historian ja inventoinnin jälkeen työ keskittyy varsinaiseen suunnitteluun. Suunnitelma sisältää ehdotuksen siitä, miltä navetta uudessa käytössään näyttäisi, mitä rakenteita tulisi korjata ja miten, sekä pohdintaa siitä mikä tulisi säilyttää alkuperäisenä.

Navetan vaurioita koskevat toimenpiteet on suunniteltu toteutettavan perinteisiä työtapoja ja materiaaleja käyttäen. Työn haastavin osuus oli varsinaisen suunnitelman laatiminen. Rakennuksen suurimmat ongelmakohdat ovat katon vääntyminen ja kivijalan pullistuminen. Eniten aikaa työssä kului piirustusten ja tekstin laatimiseen.

ASIASANAT: Restaurointi, navetta, myymälä, versta, vaurio

BACHELOR´S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree programme in restoration | Specialisation: Building Restoration

Spring 2011 | Total number of pages 53

Instructor Markku Hyvönen

Emilia Perho

UTILIZATION PLAN AND A REPAIR WORK SCHEDULE TO A STONE COWHOUSE IN UNTAMALA

The aim of this Bachelor´s thesis was to make a utilization plan and a repair work schedule for a cowhouse made of stone in Laitila. Prior to the repair work schedule the building had to be investigated and measured. The aim was also to get well-defined drawings because there were no earlier drawings. The aim of this study was to map those structures that needed repairing and decipher the history of the cowhouse.

The cowhouse is located in Laitila, Untamala at Kirkkotanhua and the building was built in 1884. At that time, the cowhouse belonged to Heinikkalas farm. Animals were kept in the cowhouse until the end of 1970´s. The cowhouse was bought at the beginning of 2000 by the town of Laitila and, after that, the cowhouse served as a summer boutique. Nowadays the building is prohibited of use because of the risk of collapsing.

Damages are looked trough in the text starting from the roof and finishing at the base floor. In context of the damages the future repairing of the damages are looked through. After the history and inventory, this Bachelor´s thesis focuses on the essential plan. The planning includes a proposal of how the cowhouse would look like in its new usage. It also specifies which structures should be repaired and proposes how to repair them. In the text, it is also considered what should be maintained in the original form.

The measures relating to the damages of the cowhouse are planned to be carried out using traditional working methods and materials. The most challenging part of this Bachelor´s thesis was to formulate the actual plan and the building´s most problematic places: the crooked roof and the bulging of the stone foundation. The drawings and writing the text took most of the time.

KEYWORDS: Restoration, cowhouse, boutique, workshop, structural damage

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	8
3 TUTKIMUSMENETELMÄT JA AINEISTO	10
4 UNTAMALAN HISTORIAA	13
5 NAVETAN HISTORIAA	16
5.1 Yleistä historiaa navetoista	16
5.2 Heinikkalan navetan historiaa	17
5.3 Eläimet Heinikkaan navetassa	22
6 VAURIOKARTOITUS JA MITTAPIIRUSTUSTEN TEKO	25
7 KORJAUS- JA MUUTOSTARVE	29
8 RAKENNUSMÄÄRÄYSTEN VAATIMUKSET	37
9 SISÄTILOJEN KÄYTTÖSUUNNITELMA	40
9.1 Myymälätila	40
9.2 Verstastila	44
9.3 Käymälä	47
10 TULOSTEN TARKASTELU JA POHDINTA	49
11 LÄHTEET	51

LIITTEET

- Liite 1. Pohjoinen julkisivu
- Liite 2. Itäinen julkisivu
- Liite 3. Eteläinen julkisivu
- Liite 4. Läntinen julkisivu
- Liite 5. Leikkauskuva
- Liite 6. Yläkerran pohjapiirros
- Liite 7. Alakerran pohjapiirros

KUVAT

Kuva 1. Heinikkalan navetta.	7
Kuva 2. Untamalan kirkko.	12
Kuva 3. Untamalan kirkko suhteessa Heinikkalan navettaan.	12
Kuva 4. Kiveen hakattu navetan valmistumisvuosi ja tekijän nimikirjaimet.	15
Kuva 5. Asemapiirros.	16
Kuva 6. Valokuva kylänraitilta vuodelta 1925.	17
Kuva 7. Ilmakuva Untamalasta vuodelta 1975.	18
Kuva 8. Heinikkalan navetta, saunarakennus ja vanha päärakennus.	19

Kuva 9. Piirros navetan eläimistä ennen sota-aikaa.	20
Kuva 10. Piirros navetan eläimistä sota-ajan jälkeen.	22
Kuva 11. Navetan tielle päin kaatuva katto.	25
Kuva 12. Navetan kivijalan pullistuma.	25
Kuva 13. Lahonnut hirsikulma.	26
Kuva 14. Piipun ympäristön vaurioita.	26
Kuva 15. Piirros yläkerran vaurioiden ja muutostarpeiden sijainnista.	28
Kuva 16. Piirros alakerran vaurioiden ja muutostarpeiden sijainnista.	31
Kuva 17. Käyttösuunnitelmaa koskeva pohjapiirros yläkerrasta.	39
Kuva 18. Havainnollistava kokeilu suunnitelman verhoista.	40
Kuva 19. Luonnospiirros taukotilasta tai varastosta.	40
Kuva 20. Käyttösuunnitelmaa koskeva pohjapiirros alakerrasta.	41
Kuva 21. Luonnospiirros verstaatilasta.	43
Kuva 22. Luonnospiirros käymälästä ja verstaan ulko-oven läheisyydestä.	45

1 JOHDANTO

Heinikkalan navetta sijaitsee Laitilan kaupungissa, Untamalan kylässä vanhan kylänraitin varressa, aivan Untamalan kirkon kupeessa. Navetalla on ikää vajaat 130 vuotta, ja se on suurimman osan historiastaan kuulunut Heinikkalan suvulle. Eläimiä navetassa on pidetty 1970-luvun loppuun asti. Nyt navetan omistaa Laitilan kaupunki, jolla navetta on ollut kesämyymäläkäytössä, ennen käyttökieltoon joutumistaan

Opinnäytetyön aihetta etsiessäni sain vihjeen opettajaltamme, joka tiesi Laitilan kaupungin haluavan navetan uudestaan käyttöön. Sain rakennusrestauroinnin opiskelijana tehtäväkseni tehdä navetalle uuden käyttösuunnitelman, piirustukset sekä inventoinnin navetan nykytilasta ja sen korjaustarpeista. Yhteyshenkilöni Laitilaan ja työn tilaajan edustaja on Laitilan kulttuurisihteeri Jukka Vehmas. Hänen kanssaan sovin tutkivani lyhyesti työn yhteydessä myös navetan historiaa. Tarkoituksena on, etten puuttuisi niinkään rakenteiden kunnostamisen toteuttamiseen, joka vaatii insinööriä, vaan kirjaisin ylös epäkohdat ja korjausta vaativat osa-alueet. Ehdotan työssäni kuitenkin restaurointiin liittyviä korjaustapaehdotuksia.

Vehmas esitti toiveita käyttösuunnitelmaa koskien. Mahdollisimman paljon rakenteita ja ulkonäköä halutaan jättää alkuperäiseen asuun. Navetan vintti halutaan uudestaan myymäläkäyttöön, mutta siihen voisi suunnitella myös tanssilaa häitä varten, sillä Untamalan kirkko sijaitsee vain kivenheiton päässä navetalta. Vintti olisi myös erinomainen paikka viettää niin sanottuja latotansseja. Alakertaan eli varsinaiseen navettaan toivottaisiin vuokrattavaa verstaalia, jossa voitaisiin pitää myös esimerkiksi ikkunankunnostusnäytöksiä. Kaiken kaikkiaan Laitilan kaupunki tahtoisikin Heinikkalan navetan osaksi Untamalan kulttuuripolkua, jonka varrella navetta sijaitsee. Itse suunnitteluun sain vapaat kädet ja mahdollisuuden toteuttaa itseäni.

Aineistona olen käyttänyt pääasiassa rakennuksen inventoinnista saamiani tietoja, korjausrakentamisalan kirjallisuutta, internetiä sekä henkilöhaastatteluja. Haastattelin muun muassa muiden uusiokäyttöön muutettujen navettojen omistajia. Siitä sain ideoita ja tietoa suunnitteluani koskien. Lisäksi haastattelin Helge Heinikkalaa, jonka isä oli kotoisin Heinikkalan tilalta ja oli myös isännöinyt tilaa aikanaan.

Kuva 1. Heinikkalan navetta.

2 TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Opinnäytetyöni tavoitteena on laatia Laitilan kunnan omistamaan, entiseen Heinikkalan navettaan käyttösuunnitelma, sekä puuttuvat piirustukset ulkoa ja sisältä. Lisäksi tavoitteena on rakennuksen vaurioiden kartoittaminen ja kunnostettavien asioiden listaus. Työssäni pyrin suunnittelemaan molemmat kerrokset mahdollisimman käyttökelpoisiksi tilaajan toiveiden mukaan, alkuperäistä kunnioittaen. Työssäni tärkeänä pidän sen käytännönläheisyyttä ja se antaa paljon motivaatiota suunnittelua ja toteutusta kohtaan.

Vintin osalta tavoitteena on tehdä tilasta käyttökelpoista myyntitilaa, jossa olisi myös tanssi- ja kokoontumistila mahdollisuus. Alakerran osalta pyrin tekemään mahdollisimman toimivan suunnitelman vuokrattavasta verstaatilasta siten, että suunnittelen toimivat paikat mahdollisille koneille, höyläpenkeille, materiaaleille, työtasoilta ja työkaluille. Pyrin myös ottamaan huomioon, että navetan toiminta on julkista, joka asettaa tietyt määräykset. Lisäksi esteettinen näkökulma tulee ottaa huomioon työssäni. Haluan huomioida myös sen lähtökohdan, että navetta tulee osaksi kulttuuripolkua, sekä navetan käyttömahdollisuuden koulutustilaisuuksiin, ikkunankunnostusnäytösten kautta.

Navetan suunnitteluun vaikuttaa suuresti sen huono kunto. Tuleekin miettiä, mitkä rakenteet ja pinnat olisi syytä purkaa ja tehdä kokonaan uudelleen ja mitkä osat jätetään ennalleen tai vaativat vain pientä korjaamista. Väistämättä siis määrittelen mitkä osat navetassa on enemmän säilyttämisen arvoisia kuin toiset. Pyrin kuitenkin perustelemaan kaikki ratkaisuni, suunnitelmani ja ehdotukseni.

Tutkimuskysymyksiä muotoillessani pyrin löytämään oikeanlaiset kysymykset, joilla pystyn vastaamaan itseni ja tilaajan esittämiin tavoitteisiin. Tavoitteeseen päästäkseni päädyin laatimaan kolme kysymystä. Ensimmäinen

tutkimuskysymykseni koskee sitä, millaiset ratkaisut tiloihin pitäisi suunnitella, jotta tiloista tulisi käytön kannalta mahdollisimman toimivat. Toinen kysymys koskee kunnostusta vaativia rakenteita, sekä kunnostettavien kohteiden kiireellisyyttä. Toinen tutkimuskysymyksistäni paneutuu myös keinoihin, joita rakenteiden kunnostuksessa tulee käyttää. Kolmas ja viimeinen kysymys koskee navetan historiaa, nykytilannetta ja tulevaisuutta.

Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat:

Millainen ratkaisu tiloihin tulisi suunnitella, jotta tilat olisivat käytön kannalta mahdollisimman toimivat?

Mitkä rakenteet navetassa tulisi kunnostaa, missä tärkeysjärjestyksessä ja millaisin keinoin?

Mikä on navetan historia, millainen nykytilanne ja millainen suunniteltu tulevaisuus?

3 TUTKIMUSMENETELMÄT JA AINEISTO

Työn toteuttamista varten aloin tutkia itse navettarakennusta sekä selvittää, mitä mahdollista kirjallista aineistoa aiheesta voisi löytyä. Aloitin työn tutkimalla omien kysymysteni pohjalta, millaista kirjallista materiaalia tulisin tarvitsemaan sekä pohtimalla, mitä asioita pyrkisin haastatteleamalla selvittämään.

Valmiita piirustuksia navetasta ei ole ollut olemassa, joten tehtäväni oli piirustusten tekeminen. Aloitin mittaamalla rakennuksen mitat, jotta pystyisin tekemään piirustukset. Mittaustyö sekä inventointi on kenttätutkimustyötä, johon opinnäytetyössäni on kulunut paljon tutkimusaikaa.

Kenttätutkimus on aineiston kokoamista sieltä, missä ilmiö tapahtuu. Paikalla ollessaan tutkija käyttää kaikkia niitä muistiinpanotekniikoita, joita tilanne sallii kootakseen kaiken havainnoidun tiedon niin hyvin kuin mahdollista (Anttila 1996, 225). Tärkeimmät työvälineeni mittauksessa olivat kynä, paperi, mitta ja lasermitta. Isona apuna oli myös kamera, jolla taltioin muistiin piirtämisen avuksi kaikki kohdat, jotka vaativat selvitystä itselleni. Suurena apuna minulla oli avustaja, sillä yksin noin valtavan rakennuksen mittaaminen olisi ollut lähes mahdotonta. Avustajana oli Laitilan kaupungin puolesta Kristiina Lindström. Juuri mittaaminen ja piirustusten laatiminen on ollut haastavinta ja työläintä opinnäytetyössäni. Osasyynä tähän on kokemattomuuteni, mutta myös rakennuksen valtava koko. Rakennuksen suuruuden lisäksi toinen ongelma oli sisätilojen suuri tavaramäärä, joka hankaloitti mittaamista ja tilan hahmottamista.

Työssäni tein myös historiallista tutkimusta tarkoitukseni kartoittaa sekä kylän että varsinaisen navetan historiaa ja tehdä siten aihe konkreettisemmaksi ja helpommin lähestyttäväksi. Lisäksi työn edetessä historia alkoi kiinnostaa aina vain enemmän, ja sen tutkiminen osaltaan selvitti tiettyjä asioita navetan

rakenteista, sekä sijainnista. Historiallisen tutkimuksen tarkoituksena onkin rekonstruoida menneisyyttä keräämällä, arvioimalla ja yhdistelemällä erilaisia faktoja ja pyrkiä näin todentamaan saatuja tietoja (Anttila 1996, 315). Itse olen käyttänyt lähteenä historiallisessa tutkimuksessa kirjallisuutta, internetiä sekä haastattelusta saamaani materiaalia.

Haastattelumateriaali on ollut tärkein lähteeni historian selvittämisessä navetan osalta. Haastattelin kolmeen otteeseen navetan lähistöllä asuvaa Helge Heinikkalaa. Ensin haastattelin häntä puhelimesta, mutta tiedon suuri määrä ja rajallinen aika sai meidät sopimaan, että tapaisimme kasvokkain. Tekemäni haastattelu oli tyypiltään avoin haastattelu, sillä itse en ihan kaikkia kysymyksiäni edes tiennyt vielä haastattelua aloittaessani. Avoimella haastattelulla tarkoitetaan vapaata haastattelua, joka on hyvin lähellä keskustelua ja jota ei ole tarkasti etukäteen suunniteltu (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 204). Apuna haastattelussa minulla oli vain kynä, paperia ja aikaa. Sain hyvin paljon tietoa Heinikkalalta, joka tiesi navetan historiasta paljon, sillä hänen isänsä on kotoisin tilalta, jolla navetta oli. Hänen isänsä isännöi aikanaan myös kyseistä tilaa ja navettaa sen osana. Lisäksi Helge Heinikkalan eno on viimeinen Heinikkala, joka navettaa on isännöinyt.

Haastattelussa tulee olla kriittinen, sillä vaikka tässäkin tapauksessa haastattelemalla saatiin paljon julkaisematonta tietoa, on aina mahdollisuus myös virheisiin, jotka voivat aiheutua sekä haastattelijasta, haastateltavasta, sekä haastattelutilanteesta. Haastattelun luotettavuuteen voi vaikuttaa myös se, että haastattelussa on taipumusta antaa sosiaalisesti suotavia vastauksia, sekä se, että haastatteluaineisto on aihe- ja tilannesidonnaista. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 200--202.)

Opinnäytetyössäni lähes kaikki aineiston kerääminen on tapahtunut pala palalta. Kvalitatiivista aineistoa analysoitaessa täytyykin huomioida se, että analysointi alkaa jo aineistonkeruun yhteydessä. Tutkija itse on myös osa aineistoa ja analyysiä. (Anttila 2006, 278.) Huomioitavaa opinnäytetyössäni on, että lopputulokseen vaikutan minä itse, sillä jonkun toisen tekemänä lopputulos jopa samoilla menetelmillä ja lähteillä voisi olla aivan erilainen.

4 UNTAMALAN HISTORIAA

Untamala on yksi Laitilan vanhimmista kylistä. Sen hyvin säilynyt, moreeniharjua myötäilevä raittikylä syntyi vesiväylän varrelle ja on nykyisin valtatie 8:n halkoma. Untamalan kylä on esihistoriallisilta löydöiltään poikkeuksellisen rikas. Siellä on 16 kiinteää muinaisjäännöstä ja 5 hajalöytöpaikkaa. Vanhimmat merkit ihmistoiminnasta ajoittuvat kivikauden loppuun. Harjulla sijaitsee myös yksi Suomen tunnetuimmista rautakautisista hautapaikoista. (Vehmas 2006; Laitilan kaupunki 2011.)

Kirjallisissa lähteissä Untamala esiintyy ensi kertaa vuonna 1413. Kylä oli vuonna 1540 Laitilan ja koko Varsinais-Suomen suurin kylä 26 talollaan. Vuoden 1792 isojaon kartassa tiiviisti rakennetussa rivikylässä oli yhteensä 17 kantatilaa. (Laitilan kaupunki 2011.)

Untamalassa sijaitsee myös Pietarille pyhitetty 1785 rakennettu puukirkko, jonka nykyinen asu on vuosien 1870, 1912 ja 1924 korjausten tulos. Nykyinen kirkko rakennettiin heinäkuussa 1781 palaneen kirkon tilalle, mutta samalla paikalla on kuitenkin sijainnut kirkko jo varhaiselta keskiajalta lähtien. Kylässä 1781 riehunut tulipalo tuhosi paitsi kirkon, myös paljon tilojen rakennuksia. Mäellä ennen paloa sijainneen kirkon ulkonäöstä ei ole säilynyt ainuttakaan piirrosta tai kuvausta. (Salvi 1985, 39-41; Laitilan kaupunki 2011.)

Kuva 2. ja 3. Untamalan Pietarin kirkko. Kuvassa 3 havainnollistetaan, miten lähellä kirkkoa navetta sijaitsee.

Untamalan seutu kuuluu maamme vanhimpaan kristilliseen alueeseen ja kirkonseutu kertoo paljon kristinuskon varhaisvaiheista Laitilassa. Mielenkiintoa on herättänyt myös kirkkomaalla oleva yli kahden metrin korkuinen, nelisärmäinen ja ylöspäin kapeneva pystykivi, jota kutsutaan Kalevanpojan viikatteentikuksi. Sen juurella on hauta 1100-luvun lopulta tai 1200-luvun alusta. (Laitilan kaupunki 2011.)

Untamalan kristilliseen historiaan kuuluvat myös herätysliikkeet, sillä Kalannista lähtenyt Länsi-Suomen rukoilevaisuus sai vankan jalansijan Laitilassa, jossa liikkeen tunnetuin johtaja oli Heinikkalan faari, Kustaa Antinpoika (1809–1904) Untamalasta. Hän oli myös Heinikkalan navetan rakennuttaja. Kustaa Antinpoika on viimeinen kyläläinen, joka on haudattu Untamalan kirkkomaalle. Kuitenkin pääsääntöisesti jo 1790-luvulla alettiin kyläläisiä haudata emäkirkolle, Laitilan keskusta. (Salvi 1985, 30; Laitilan kaupunki 2011.)

Untamalan kylässä vain kirkkomaa onkin säilynyt historian kuluessa lähes ennallaan. Muu kylä on muuttunut ajan saatossa paljon. Tiivis raittikylä on hajonnut isojaossa, joka Untamalan osalta päättyi 1803. Lisää muutoksia tuli isojaon täydennyksessä 1930- luvulla. Kylää on muokannut lisäksi uusi vilkas valtatie 8, lisäpeltojen raivaaminen, harjulla tapahtunut soranotto, sekä lähellä sijainneen Valkojärven kuivatus, jota myöten veneellä pääsi muinoin Untamalaan. (Salvi 1985, 57, 65.) Kaiken kaikkiaan Untamalan kylä on harvinaisen hyvin säilynyt ja omaa luokkaansa raittikylien historiassa ja niiden ilmenemisessä nykyaikana.

5 NAVETAN HISTORIAA

5.1 Yleistä historiaa navetoista

Navetta on ollut keskeinen rakennus talon pihapiirissä asuinrakennuksen lisäksi. Navetat tehtiin keskiajalta 1800-luvun loppuun hirrestä. Usein navetat on rapattu sisäpuolelta ja kalkittu valkoiseksi. Kun lehmille, lampaille, sioille ja hevosille rakennettiin kullekin erilliset suojat, oli pihapiirissä lukuisia pieniä, hirsistä salvottuja rakennuksia. Ne muodostivat oman karjapihansa. Perinteisesti talli sijaitsi miespihassa ihmisten asuintilojen läheisyydessä. Vähitellen tilat yhdistyivät yhdeksi isoksi talousrakennukseksi, jossa oli eläinsuojien lisäksi maitohuoneet ja rehuvarastot. Tähän muutokseen vaikuttivat 1900-luvun alussa tulleet maatalousvalistuksen mukaiset suositukset ja uudistukset. Varsinais- Suomessa on isoja kivinavettoja rakennettu 1860-luvulta lähtien, jolloin nälkävuosina kiertelevät miehet tekivät niitä ruokapalkalla. Kiven ja hirren syrjäytti navettojen rakennusaineena 1930-luvulta lähtien tiili. Osa rakennuksesta tehtiin laudasta. Tiilen ja myöhemmin sementtitiilen käyttö navetoissa yleistyi varsinkin sotien jälkeen 1940–50-luvuilla. Näin kertoo Sanna Kupila, maakuntamuseon tutkija. (Kupila [viitattu 1.12.2010].)

Toinen lähde taas kertoo, että hirsinavetoiden sijasta nimenomaan varakkaille tiloille alkoi ilmestyä 1900-luvun vaihteen molemmin puolin suuria kivinavettoja. Ne tehtiin joko lähipellon kivistä tai kauempaa tuodusta lohkokivistä ja yläosa oli usein edelleen hirttä. Kirjan mukaan rakentajiksi kelpasivat vain ammattimiehet, joten se oli kallista ja jäi toisinaan jopa kesken. (Ranta ja Seppovaara 2003, 31-32.)

Kivinavettoja on kuitenkin rakennettu Suomessa jo 1700 luvulla. Tuolloin kivenmuokkaustaito levisi 1748 aloitetun Viaporin rakennustöiden loputtua, kun kivityöläiset, joista iso osa oli ruotusotilaita, levittivät taitoa ympäri Suomen.

Kivityömiehistä tuli arvostettuja ja taito siirtyi isältä pojalle. Vanhemmat kivenavetat olivat usein pienempiä kuin 1800-luvulla rakennetut ja tehty usein kokonaan kivistä. Valtiovalta myös tuki verohelpotuksin kivrakentamista, koska Suomen metsien pelättiin loppuvan rakentamisen, kaskeamisen ja kytöviljelyn takia. (Konttinen 2000; Ranta ja Seppovaara 2003, 32.)

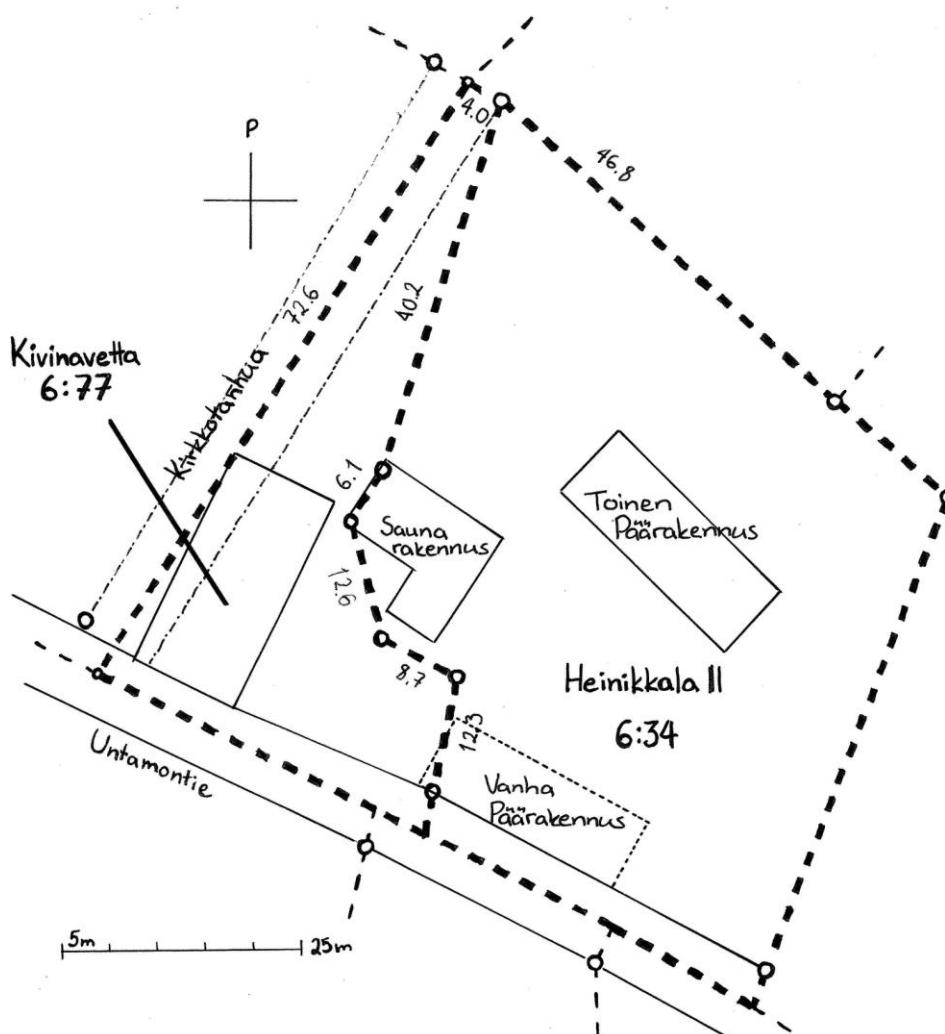
5.2 Heinikkalan navetan historiaa

Heinikkalan navetta on rakennettu 1884, ja sen rakennutti tilan silloinen vanhaisäntä ja herännäispuhuja Kustaa Heinikkala (1809-1904), jonka Isä Antti Antinpoika muutti tilalle Kustaan ollessa 2-vuotias. Navetta on rakennettu ajankohtaansa nähden vanhanaikaisesti, eli kiviseinä koostuu kahdesta kerroksesta kiveä ja niiden välinen tila on hiekkaa. (Heinikkala 9.2.2010, 22.2.2010.) Samankaltaisia kivenavettoja on Untamalan kirkon läheisyydessä jäljellä kaksi, Heinikkalan navetan lisäksi. Heinikkalan navetassa kiveen on hakattu rakentamisvuosi 1884 ja rakentajan nimikirjaimet JR. Haastateltavani Helge Heinikkala, jolta historian tietoni navetan osalta olen saanut, ei osannut kertoa minulle, kuka nimikirjaimien JR takana on, mutta kertoi tiedettävän, että Untamalan kylässä on kivimiehiä ollut. Kahta muuta navettaa kiertäessäni, en löytänyt viitteitä siitä, että rakentaja olisi ollut sama, sillä toisessa navetassa kiveenhakattut nimikirjaimet olivat KA ja toisesta en mitään kiveenhakattua löytänyt.

Kuva 4. Heinikkalan navetan kiveen hakattu valmistumisvuosi 1884 ja tekijän nimikirjaimet JR.

Heinikkalan navetan rakentamisen aikaan tilaa piti nimellisesti Kustaa Heinikkalan poika ”Juho” Johannes Heinikkala. Hän joutui kuitenkin luopumaan tilan pidosta, jonka myötä Kustaa hoiti edelleen tilaa. 1902 Taloa siirtyi isännöimään Johanneksen tytär Lyidia Heinikkala, sekä hänen miehensä Verner Siirilä, joka kuitenkin otti itselleen tilan nimen. He kuolivat molemmat nuorina ja heidän 10 lastaan alkoivat yhdessä pitää tilaa. Haastateltavani Helge Heinikkalan isä Viljo Heinikkala oli sisaruksista vanhin ja hänen mentyään naimisiin 1939 hän osti itselleen muiden osuuden tilasta. (Heinikkala 9.2.2010, 22.2.2010.)

Kuva 5. Asemapiirros.

1930-luvulla isojaon täydennyksen myötä taloja piti siirtää pois kylästä ja myös Heinikkala määrättiin siirtotaloksi 1938. Päätöksen myötä tilan silloinen päärakennus, joka sijaitsi nykyistä Sarkin kotiseutumuseota vastapäätä (katso kuva 5), purettiin ja pystytettiin uudelleen eri puolelle nykyistä 8-tietä 1940. Viljo Heinikkala ja hänen vaimonsa muuttivat talon mukana. Myös navetta ja muut rakennukset oli tarkoitus purkaa, mutta sota tuli väliin ja puheet purkamisista jäivät, sillä kaikki rakennukset tarvittiin. Sodan aikana sisaruksista kaksi ostivat lopun tilan itselleen, eli pystyyn jääneen tilan toisen päärakennuksen, navetan, sekä yhä navetan vieressä olevan saunarakennuksen. Pystyyn jäänyt talo oli Kustaa Heinikkalan 1860-luvulla rakentama hirsitalo mäen päällä ja sijaitsee siinä edelleen. Kustaa päätti rakentaa toisen päärakennuksen tontille, sillä silloisen suuren myrskyn jäljiltä puita oli kaatunut paljon. Hän itse ei kuitenkaan koskaan kyseisessä talossa asunut, vaan rakensi sen seuratuksi, uskonnollinen puhuja kun oli. (Heinikkala 9.2.2010, 22.2.2010.)

Kuva 6. Tien oikealla laidalla näkyy ensin aitta, sitten pois siirretty päärakennus ja sen jälkeen navetta. Kuva on julkaistu vuoden 1925 Laitilan Sanomissa.

Sodan jälkeen, sodasta palannut Eino Heinikkala (Viljo Heinikkalan veli) osti Untamalasta sukunsa tilan itselleen. Hän eli vaimonsa kanssa tilalla vielä 1990-luvulla. Einon aikana navetassa oli 4 lehmää, hevonen, vasikoita, lampaita sekä

ainakin yksi emakko. Samaan aikaan navetan pienemmässä, alun perin karjakeittiönä ja hevosten ja lampaiden tilana toimineessa huoneessa Eino valmisti kattotiiliä 1950 ja -60-luvuilla. Alueella onkin useampia rakennuksia, joiden kattotiilet ovat Eino Heinikkalan käsialaa. Samoin navetan 1956 tehtyhienokuvioinen tiilikatto on Einon itsensä tekemä. (Heinikkala 9.2.2010, 22.2.2010.) Alun perin navetan katto on ollut pärekatto, jonka päälle uusi tiilikatto on tehty. Navetan vintiltä pärekatto näkyy yhä.

Kuva 7. Ilmakuva Untamalasta vuodelta 1957. Kuvassa näkyy keskellä Heinikkalan navetta ja sen katon kuviointi. Navetan takana näkyy kirkko ja oikealla ylhäällä nykyinen 8-tie. Navetan edustalla näkyy myös lantala, joka siitä nyt puuttuu. Kuvan olen ottanut Helge Heinikkalan ilmakuvataulusta. Kuvaaja on Maaseudun lentokuva. Kuvan takana teksti: Suomen ilmakuva oy, ma472-b4 (kuvan koodi).

Eino Heinikkalan lopetettua tiilien teon, hän lopetti myös eläinten pitämisen. Hän otti kuitenkin vielä kanoja navetan suuremmalle puolelle, jossa kanat olivat vapaana. Kanoja navetassa on ollut 1970-luvun loppuun asti. Tuon jälkeen navetta toimi lähinnä varastona. (Heinikkala 9.2.2010, 22.2.2010.)

Eino Heinikkalan jälkeen tilan osti 2000-luvun alussa perikunnalta Kari Jalonen, jonka isoäiti oli Heinikkala. Samalla kun hän osti tilan, navetta myytiin kaupungille. Nykyisin päärakennuksessa asuu Johannes Uusikartano perheineen. Tilan alkuperäisessä, siirretyssä päärakennuksessa asuu nykyisin Helge Heinikkala vaimonsa kanssa. (Heinikkala 9.2.2010, 22.2.2010.)

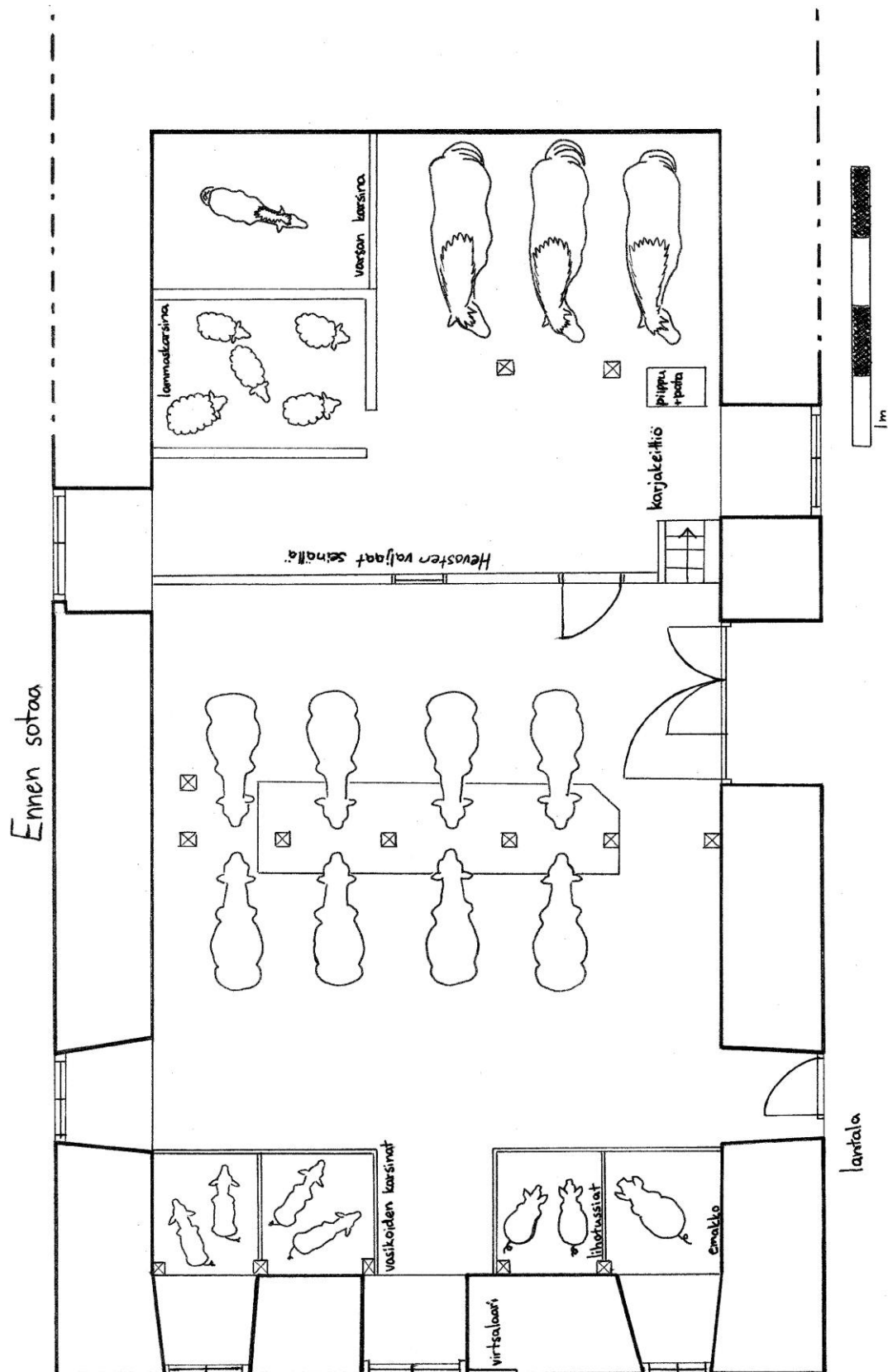
Kuva 8. Navetan takaa vasemmalla pilkottaa ensin tilan vanha punainen saunarakennus ja sen takaa näkyy 1860-luvulla rakennettu toinen päärakennus, jossa nykyisin asuvat Uusikartanot.

5.3 Eläimet Heinikkaan navetassa

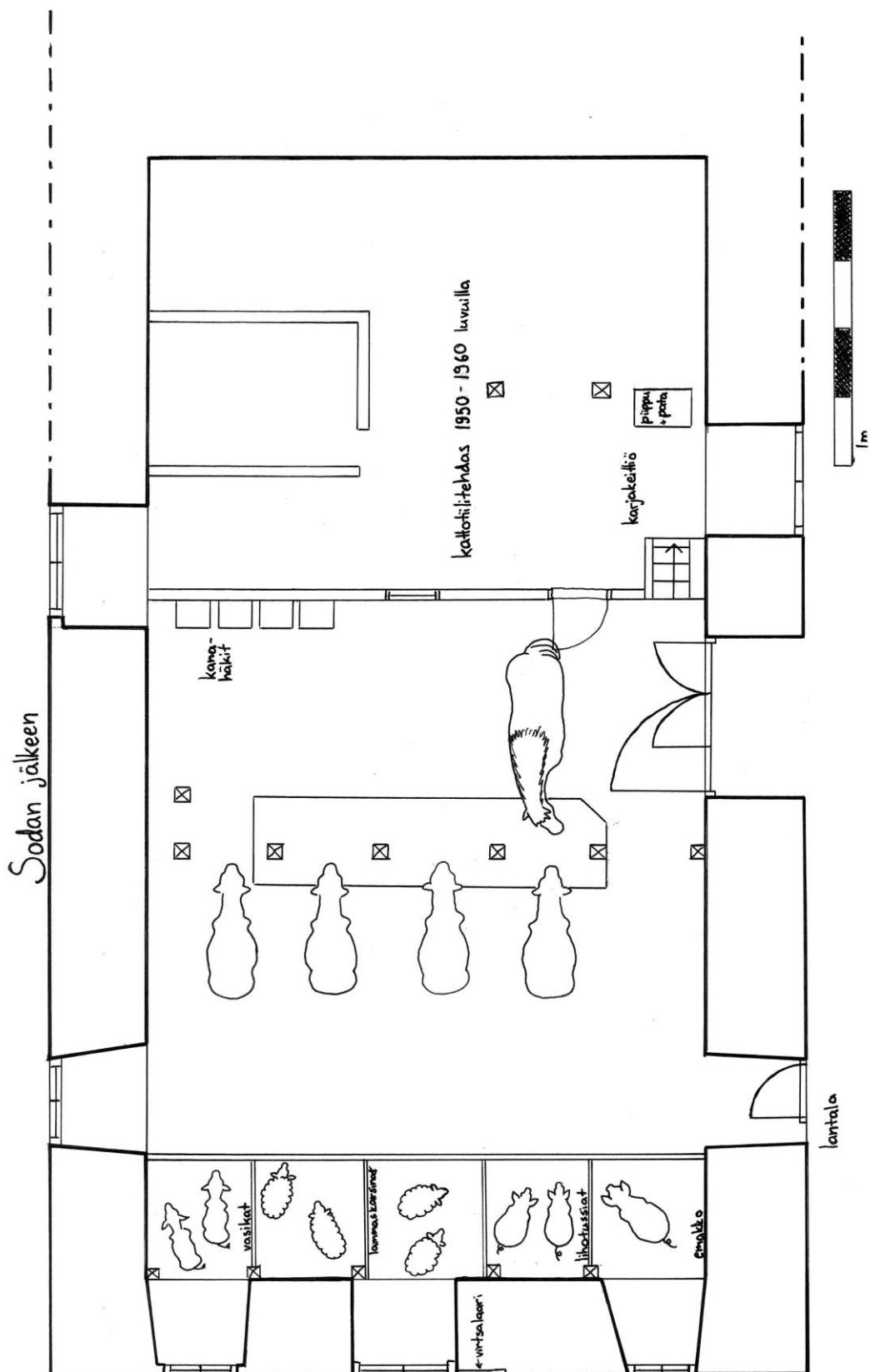
Ajan saatossa navetassa on ollut eri määrä eläimiä, hieman eri paikoissa. Navetan eläintenpidon historian voi kuitenkin jakaa kahteen osaan: ennen ja jälkeen sodan. Sotaa ennen tapahtunut isojaon täydennys vaikutti paljon eläinten pitoon. Ennen sotaa maita Heinikkalassa oli enemmän ja siten tarve ja mahdollisuus pitää enemmän eläimiä, kuin sodan jälkeen oli mahdollista. (Heinikkala 31.1.2011.) Tein kaksi piirustusta kuvaamaan näitä kahta ajanjaksoa navetassa. Kuvista voi havaita missä paikoissa eläimiä on pidetty ennen sotaa ja sen jälkeen, sekä paljonko eläimiä tuolloin pidettiin. Täyttä varmuutta eläinten määristä ja paikoista ei tietenkään voi antaa, sillä eläinten määrä vaihteli ja noista ajoista on kulunut paljon aikaa. Piirustukset olen tehnyt Helge Heinikkalan muistojen peusteella, sekä päättelemällä eläinten sijaintia muun muassa tolppien paikoista.

Ennen sotaa Heinikkalassa oli peräti kolme hevosta, sekä useampi lammas, jotka asustivat karjakeittiön kanssa samalla puolella navettaa. Silloin tällöin navetassa saattoi olla myös varsa. Lehmiä tuolloin oli kahdeksan, eli parsi oli täynnä. Vasikoita oli myös, sekä emakko ja pari lihotussikaa. Kanojakin mahdollisesti oli, mutta niitä ei pidetty navetassa ennen sotia, vaan mahdollisesti saunarakennuksen yhteydessä. (Heinikkala 9.2.2010, 22.2.2010, 31.1.2011.)

Sodan jälkeen lehmiä oli enää neljä ja vasikoitakin vähemmän. Hevosia tarvittiin enää yksi ja sen paikka oli lehmien parressa. Lampaita pidettiin yhä paljon suhteessa muihin eläimiin, sillä villaa tarvittiin. Navetassa oli myös lihotussika tai emakko, mahdollisesti myös molemmat. Kanoja oli 4-5 pesällistä, eli enintään 20 kanaa, ja ne kulkivat oletettavasti vapaina navetassa. (Heinikkala 9.2.2010, 22.2.2010, 31.1.2011.)

Kuva 9. Navetan eläimet ennen sota-aikaa.

Kuva 10. Navetan eläimet sota-ajan jälkeen.

6 VAURIOKARTOITUS JA MITTAPIIRUSTUSTEN TEKO

Navetalla käydessäni olen ottanut paljon mittoja piirustuksia varten, sekä valokuvia kirjallisen työn pohjalle ja piirustusten tekemiseen. Lisäksi olen tehnyt paikanpäällä kuntoarviota navetasta eli tutkimusta siitä, missä kunnossa rakennus on ja mitä epäkohtia rakenteista löytyy. Valokuvien ottamisen aloitin heti ensimmäisellä käyntikerrallani Laitilassa lokakuussa 2009. Tuolloin kirjasin ylös vain tilaajan toiveita ja heti silmiin osuvia ongelmia, kuten katon vääntyminen, lahonnut hirsikulma ja kivirakenteisen alaosan pullistuminen. Ensimmäisellä käyntikerralla sain hieman kuvaa siitä mitä lähtisin opinnäytettä varten tekemään ja mitä työ pitäisi sisältää. Varsinaisia inventointipäiviä olen Laitilassa viettänyt kolme. Ensimmäisellä kerralla tein pääasiassa mittaustyötä piirustuksia varten. Tässä operaatiossa minua oli avustamassa Laitilan kaupungin kautta Kristiina Lindström, kuten jo aikaisemmin mainitsin.

Toisella kerralla otin lisää puuttuvia mittoja ja varmistin aikaisemmin ottamiani. Lisäksi tutkin paremmin rakenteita ja pohdin niiden ongelmien aiheuttajia. Samalla kertaa haastattelin myös Helge Heinikkalaa. Sain myös apua Turun ammattikorkeakoulussa rakennusmestariksi opiskelevalta Katri Lindemanilta, joka oli käymässä navetalla ja kertoi omia näkemyksiään rakenteellisiin ongelmiin, sekä niiden korjausehdotuksia.

Kolmas kerta osoittautui piirustusten kannalta oleelliseksi. Olen piirustuksia tehdessäni huomannut, miten vaikeaa on mitata kaikki tarvittavat mitat noin isosta kohteesta yhdellä kertaa. Eli tarkistin taas joitain mittoja ja otin joitakin uusia sekä otin vielä muutaman kuvan avuksi piirustusten jatkamiseen.

Neljännellä ja viimeisellä käynnilläni otin vieläkin muutaman mitan, kokeilin joitain suunnitelmiani käytännössä, otin kuvia luonnospiirustuksia ajatellen ja tarkastin kaikkien ikkunoiden kunnon ja merkitsin muistiin mitkä kaikki ikkunat

puuttuvat navetasta. Lisäksi kävin vielä Helge Heinikkalalta tarkistamassa muutamia historiaan liittyviä yksityiskohtia.

Piirtämiseen kului paljon aikaa. Piirsin ensin navetasta julkisivupiirustukset, sekä pohjapiirustukset molemmista kerroksista, sekä leikkauksen. Sen jälkeen aloin pohjapiirustuksia apuna käyttäen tekemään selittäviä piirustuksia vaurioiden sijainnista sekä yläkerrasta että alakerrasta. Tein myös varsinaisesta navettaosasta selittävät piirustukset siitä missä eläimiä pidettiin, millaisia eläimiä ja kuinka paljon. Kaikki piirustukset piirsin alun perin lyijykynällä paperille mittakaavalla 1:50. Sen jälkeen piirsin kuvat tussilla kuultopaperille valopöytää apuna käyttäen.

Tutkiessani rakennusta, ongelmakohtia löytyi varsin paljon. Näkyvimmat ongelmat vavetassa on, kuten mainitsin, vääntynyt katto sekä pullistuma kivirakenteisen alaosan sisäänkäynnin oikealla puolella. Lisäksi suuri ongelma on laho välipohja, joka oli tiedossa jo alun perin, sillä sen vuoksi rakennus on käyttökiellossa. Välipohjaa on tekohengitetty yläpuolelta asentamalla toinen lautalattiakerros ja alakerrassa lisäämällä tukipilareita. Alakerrassa välipohjan erittäin huono kunto on silminkin hyvin havaittavissa. Yläkertaan on tehty omituinen koko vasemman seinustan mittainen koppi, jolle selvisi syy vasemman sivun erittäin pahasti lahonneesta välipohjasta.

Kuvat 11. ja 12. Vasemman puoleisessa kuvassa näkyy tiellepäin kaatuva katto ja oikean puoleisessa kuvassa kivirakenteisen alaosan pullistuma ikkunan kohdalla.

Kivirakenteisen alaosan pullistuman on aiheuttanut uskoakseni katon huono kunto ja erityisesti piipun ympäristö. Kun piipun vierestä vesi on päässyt valumaan sisään, on se välipohjan lahottamisen lisäksi päässyt valumaan paksulle kivimuurille, jossa jäätyessään on vääntänyt kiviä pois paikoiltaan. Katon vääntyminen ja lähes kaatuminen tielle päin on osaltaan minulle yhä mysteeri, johon en osaa sanoa varmaa vastausta, ja uskonkin siihen olevan useita syitä. Ehkä se, että navetan vintistä puuttuu osa hirsisistä kulmatuista, on vaikuttanut asiaan, tai se, että alun perin pärekatoksi tehtyyn kattoon on laitettu päälle painava tiilikatto, eikä pärekatolle riittävät kattotuolit olekaan enää riittäneet tiilikattoon. Kattotuoleja ei myöskään sido mikään yhteen, sillä sekä kurkihirsi, että vinoreevat puuttuvat. Sisätiloista katsottuna kattotuolit kuitenkin kaatuvat silmin nähtävästi tielle päin. Kattotuoleja onkin tuettu erilaisilla pilareilla seinän vierustoilta. Katto on muutenkin huonokuntoinen ja vuotaa useista kohdista.

Muita vastaan tulleita ongelmakohtia on ollut navetan vintin ovelta katsottuna oikea hirsikulma, joka on osittain lahonnut. Oviseinustalla lahonneen kulman lähellä myös katon lähellä olevassa puussa on lahoa, samoin ovesta sisään mennessä, heti oikealla kahdessa ylimmässä hirressä. On toki mahdollista, että lahoa hirsissä on muuallakin, mutten ainakaan ole havainnut.

Kirkon puoleisen pitkän sivun kivirakenteisen alaosan ja hirsisen yläosan saumakohtassa on myös ongelma, sillä hirsikerta irtoaa kivipenkistä muutaman metrin matkalta ja siirtyy ulospäin. Pahimmillaan hirren sisäpinta on jo kiven ulkopuolella. Syytä tähän en ole löytänyt. Lieneekö harjalta painunut kattotuoli työntänyt seinää ulospäin. Ongelma ei kuitenkaan ole niin paha kuin toisella puolella navettaa, sillä yläosa on ulompana kuin alaosa, eikä vesi pääse kivirakenteisiin.

Kuvat 13. ja 14. Vasemman puoleisessa kuvassa näkyy pahiten lahonnut hirsikulma ja oikean puoleisessa kuvassa näkyy piipun ympärillä olevat vauriot katossa.

7 KORJAUS- JA MUUTOSTARVE

Navetan osalta korjaus- ja muutostarpeet osoittautuivat odotettavasti laajaksi. Korjaustarpeella tarkoitetaan niitä kohtia rakennuksessa, jotka pitää korjata sen saamiseksi uudelleen aikaisempaan käyttöönsä, sekä sen tekemiseen edustavaksi ja turvalliseksi. Muutostarpeella taas tarkoitetaan niitä asioita, jotka rakennukselle tulisi tehdä julkisten tilojen määräyksien toteuttamiseksi, sekä niitä asioita, joita pitäisi muuttaa sisätiloissa, jotta tilaan saataisiin toimiva verstaas sekä myyntitila, huomioiden myös tanssimahdollisuuden.

Käyn läpi korjaustarvetta ylhäältä alaspäin, eli aloitan vesikatosta ja lopetan alakerran betonilattiaan. Kuten mainitsin aikaisemmin, katto vuotaa osittain. Nykyisen katon upea kuviointi tulisi taltioida, ennen tiilikaton purkamista ja koota samalla tavalla uudelleen. Ehdotan kattoa korjattavan siten, että nykyisen pärekaton päälle laitetaan pystysuuntaiset rimat, joiden päälle asennetaan pahvi. Pahvi löysästi siten, että rimojen väleihin syntyy loivat rännit. Pahvin päälle laitetaan vaakarimat, joiden päälle kootaan tiilet entiseen malliin. Tiilet tulee purkaa mahdollisimman varovasti ja ainoastaan rikkiäiset tiilet vaihdetaan vastaaviin. Räystä on melko lyhyt, mutta sitä ei ole kuitenkaan aiheellista pidentää jo siitä syystä, että katon hieno kuvio kärsisi. Koska vuotokohta katossa on pahin piipun ympäristössä, piippu tulisi purkaa kokonaan pois, sillä sitä ei jatkokäytössä tarvita. Piippu on myös huonossa kunnossa, joten syytä piipun säästämiseen ei ole.

Kuva 15. Yläkerran vaurioiden ja muutostarpeiden sijainti.

Katon kaatumiseen on puututtava. Nyt kahtena talvena navetalla käyneenä, voin todeta, että tilanne katon suhteen vain pahenee ajan myötä ja lumikuorma rasittaa jo valmiiksi raskasta kattoa. Katon kallistumiseen on oletettavasti useita syitä. Koska alun perin pärekatoksi aiottu katto on tiilikattona raskas, täytyy rakenteita mahdollisesti vahvistaa. Myös erikseen olevat kattotuolit, joita ei yhdistä edes kurkihirsi, pitää sitoa toisiinsa ruodelaudoituksen lisäksi ristikkäisillä puilla eli vinoreevoilla. Ennen vinoreevojen laittoa täytyy kattotuoleja koittaa oikaista erillisen rakennesuunnitelman mukaan. Suunnitelma oikaisusta etukäteen on tarpeellinen riskien välttämiseksi. Rakennesuunnitelmalla myös varmistetaan ettei kattotuolit ala kaatua vastakkaiseen suuntaan. Lujuuslaskelmat tekee rakennesuunnittelijan pätevyydellä varustettu ammattilainen. Lisäksi puuttuvat kulmatuet hirsirakenteessa tulee korvata.

Navetanvintin pitkät sivut ovat katon alta auki, eli hirren yläreunan ja katon välistä päivä paistaa sisään. Sisälle tuulemista voisi vähentää laudoittamalla tuo aukko, tai vain laittaa sinne esimerkiksi kananverkko, etteivät linnut pääse sieltä sisään. Laudoitus olisi siistimmän näköinen, kun paikka on silmin nähtävissä. Tuuletus vintissä toimisi silti hirsiseinissä olevien tuuletusaukkojen kautta. Ulkopuolelta hirret ja päätylaudoitukset on joskus punamullattu ja ajansaatossa haalistuneet, joten ne tulee punamullata uudelleen. Erityisesti hirsipinnat kaipaavat uutta multausta. Punamultamaali on helppo ja halpa tehdä. Se keitetään tynnyrissä tulisijan päällä, jonka voi tehdä maahan tiilistä.

Ohje punamullan keittoon:

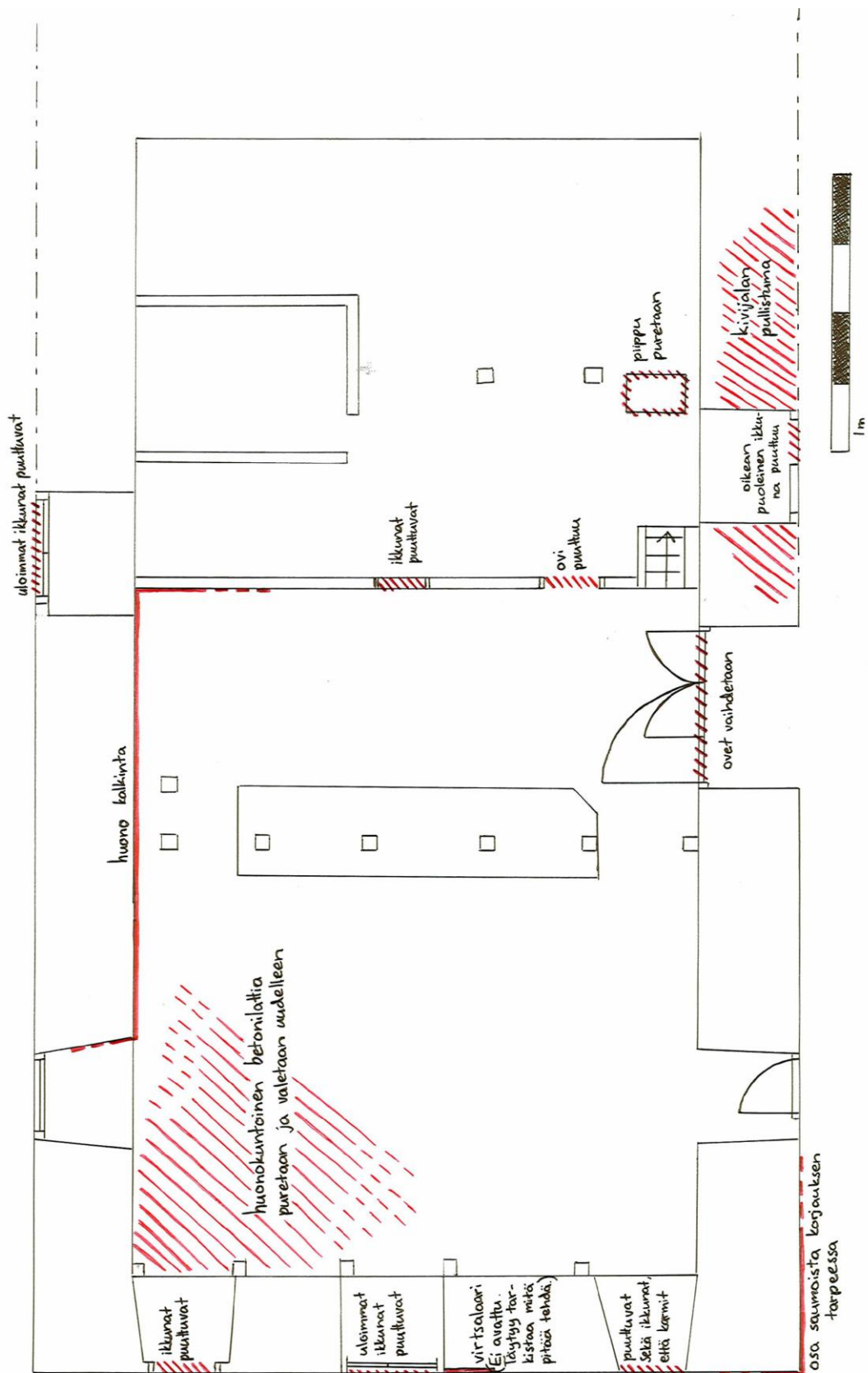
Runsaan 50 litran maalin tekoon tarvitaan 50 litraa vettä, 8 kg punamultaa, 4,5 kg hienoja ruisjauhoja ja 2 kg rautavithrilliä. Kun vesi tynnyrissä saavuttaa kiehumispisteen, sekoitetaan sekaan rautavithrilli ja sen jälkeen jauhot. Seosta keitetään pari tuntia koko ajan puumelalla seosta nostellen. Parin tunnin jälkeen punamulta lisätään keitokseen pikkuhiljaa ja keittämistä jatketaan vielä n. tunti. Maali on kypsää kun se tarttuu lautaan. Sekaan voidaan lisätä suolaa, jos

maalia säilytetään kauemmin kuin pari päivää. Maali on maalattavissa kun se on jäähtynyt. Tätä keitto-ohjetta olemme käyttäneet koulussa.

Lahonnut hirsikulma, josta mainitsin jo aikaisemmin, kaipaa myös korjaustoimenpiteitä. Aluksi kulman vieressä oleva pensas on syytä karsia pois, jolloin päästää eroon yhdestä lahon aiheuttaneesta tekijästä. Lisäksi kulmaan ei pääse käsiksi ennen pensaan hävittämistä. Päädyn laudoitusta joutuu purkamaan jonkin matkaa, jotta kulmaa voidaan alkaa työstää, ja jotta lahoalueen laajuus selviää. Laidoitus on hyvässä kunnossa, joten sitä tulee purkaa niin, että laudat saa korjauksen jälkeen laitettua takaisin paikoilleen. Nurkka on kuitenkin tuettava väliaikaisesti ennen lautojen poistoa. Hirsinurkka on lyhyellä salvoksella tehty ja korjaus tehdään samalla salvostyyllillä. Salvosta ei näe nurkkalautojen alta, mutta mitä luultavimmin se on tehty lohenpyrstöliitoksella. Myös molemmat tien puoleiset nurkat vaikuttavat hieman pehmeiltä, mutta ovat huomattavasti etunurkkaa paremmassa kunnossa. Niiden tila pitää arvioida paremmin, kun hirsitöihin ryhdytään. Ovesta sisään mennessä oikealla kahdessa ylimmässä hirressä on myös lahoa. Muuten hirret vaikuttaisivat olevan hyvässä kunnossa.

Pahasti lahovaurioista kärsinyt välipohja pitää mahdollisesti tehdä kokonaan uudelleen. Purkuvaiheessa tulee selvittää, onko välipohjassa joitain osia, jotka ovat kunnossa ja voidaan säästää ja käyttää uutta välipohjaa tehtäessä. Alkuperäiset pilarit alakerrassa haluaisin ehdottomasti säästää, sillä ne kertovat hienosti navetan alkuperäisestä käytöstä. Pilareita ei tulisi käsitellä mitenkään, vaan ne jäävät kuluneiksi kertomaan historiastaan. Ainoastaan pesu desinfioivalla yleispuhdistusaineella riittää.

Kuva 16. Alakerran vaurioiden ja muutostarpeiden sijainti.

Alakerrassa sisäpuolella sekä kiviseinät, että alakertaa jakava hirsiseinä vaativat uutta kalkitsemista. Kalkitseminen saa seinät entiselleen, siistin edustavaksi, sekä tuo lisää valoa alakertaan. Kalkitseminen myös desinfioi seiniä ja estää homeita ja sieniä viihtymästä siinä.

Ohje kalkitsemiseen:

Kalkitsemiseen saadaan sopiva seos yhdistämällä 5kg sammutettua kalkkia, eli rakennuskalkkia ja 10 litraa puhdasta kylmää vettä. Kalkkivelli sekoitetaan hyvin ja sen annetaan seistä pari vuorokautta. Kalkkivelli levitetään seinään pehmeällä harjalla tai suurella siveltimellä. Ennen kalkitsemista seinä olisi hyvä kastella. Velli sekoitetaan hyvin ennen maalaamista. Kalkitsemisessä täytyy käyttää suojavaatteita ja suojalaseja, sillä velli on roiskuvaa ja emäksistä. (Rakennusperintö [viitattu 20.1.2011].) Näin ohjeistaa museovirasto. Joidenkin tiedän lisäävän seokseen vielä 1kg suolaa kiiltoa ja likaahylkivyyttä antamaan ja hiukan sementtiä lisäämään maalattavuutta. Kalkitseminen uusitaan tarvittaessa ajan saatossa. Ennen navetta kalkittiin joka kesä, mutta uudessa käytössään seinät eivät kulu samalla tavalla, joten kalkitsemista tuskin tarvitsee uusia vuosittain.

Ulkoapäin kivijalan saumat vaativat osin paikkausta. Saumojen korjaamiseen ei pidä käyttää pelkkää sementtillaastia vaan ne tulee paikata kalkkisementtillaastilla, jossa on 50 osaa kalkkia ja 50 osaa sementtiä. Pelkkä sementtillaasti on tähän liian kovaa.

Kivirakenteisen alaosan pullistuma alakerran oven kohdalla tulee korjata. Oven yläpuolelle on tarpeellista laittaa metallinen navetan tyyliin sopiva katos, joka estää samalla veden pääsyn kivirakenteiden päälle. Itse pullistuman korjaamista voisi koittaa toteuttaa niin, että ulospäin pullistuneet kivet

poistetaan, samoin kivikerrosten välissä levinnyt hiekka. Sen jälkeen kivet työnnetään takaisin oikeille paikoilleen ja lisätään yläkautta hiekka takaisin kivien väliin. Työ on suuri, mutta kokeilemisen arvoinen. Toinen vaihtoehto on purkaa ja koota kokonaan uudelleen vaurioitunut alue.

Alakerran betonilattia on valettava uudelleen sen huonon kunnon ja epätasaisuuden vuoksi. Valuun voisi toki toteuttaa päällevaluna, joka on halvempaa, mutta silloin huonekorkeus kärsii. Tämänhetkenkin huonekorkeus on vain 2,2m, eikä verstastilan tule olla enää matalampi jo mukavuussyistäkin. Järkevintä on poistaa nykyinen betonilattia ja valaa uusi. Samalla valun alle vaihdetaan routimatonta maata ja navetan alle tehdään salaojat. Uuden lattian valaminen on perusteltua siinäkin mielessä, että nykyisessä lattiassa, joka on navetan pohjana toiminut, on ureassa olevaa ammoniakkia. Alakerran lattiassa on kuitenkin karja-ajoista kertovia korotuksia, kuten ruokintapöytä. On tärkeää säästää pöytä kertomaan navetan alkuperäisestä käytöstä ja pitämään tilan ilme navetan kaltaisena, vaikka muu lattia tehdäänkin uudelleen.

Alakerran ikkunoista moni puuttuu kokonaan ja moni kaipaa myös kunnostusta. Puuttuvat ikkunat tulee tehdä kokonaan uudestaan ja kunnostusta vaativat kunnostaa käyttäen pellavaöljykittiä ja öljymaalia. Lisäksi ulko-ovi on hyvin huterä ja se pitää vaihtaa lämmön pysyvyyden ja paremman lukitsemismahdollisuuden vuoksi. Oven pitää olla sellainen, että sisällä uskaltaa säilyttää kalliita koneita ja mahdollisia tilaustöitä.

Huomionarvoisena asiana mainittakoon myös tie, joka kulkee aivan navetan alapäädyssä. Tie on ajan saatossa noussut ja on nykyisin navetan alareunaa korkeammalla, josta johtuen navetta on tieltä katsottuna ikään kuin ojassa, jonne joutuu myös paljon vettä. Navetan kannalta olisi hyvä, jos tietä saisi

laskettua alemmas alkuperäiseen korkeuteensa, jolloin vesi ei joutuisi rakenteisiin. Samaan asiaan auttavat myös lattian alapuolella kulkevat salaojat.

Korjaus ja muutostarpeet ovat navetan kohdalla suuret, mutta toivon kunnostustöissä otettavan huomioon, että liikaa ei saa purkaa. Kaikki alkuperäinen, joka kuntosaa vuoksi on säilytettävissä, sekä kaikki se alkuperäinen, jota ei ole pakko uuden käytön vuoksi purkaa, kuten alakerran pilarit ja syöttöpöytä, tulee säilyttää. Näin saadaan kunnostetusta lopputuloksesta mahdollisimman alkuperäisen näköinen ja saadaan ylläpidettyä navetan henki rakennuksessa.

8 RAKENNUSMÄÄRÄYSTEN VAATIMUKSET

Koska rakennus tulee julkiseen käyttöön, on sille olemassa ympäristöministeriön asettamia määräyksiä. Eniten kyseistä kohdetta koskevat E1 ja F1 rakentamismääräyskokoelmat, joista E1 koskee rakennuksen paloturvallisuutta ja F1 esteetöntä rakennusta. Tänäpäivänä esteettömyyden toteutuminen on tärkeää. Liikuntarajoitteisen pitää päästä ongelmitta kulkemaan julkisessa rakennuksessa. Tämän aion ottaa huomioon myös käyttösuunnitelmaa tehdessäni, sillä haluan, että myös pyörätuolilla, rollaattorilla tai lastenvaunujen kanssa pääsee myymälään, sekä verstaaseen, kun siellä on työnäytöksiä.

Perehdyin rakentamismääräyskokoelmiin ja päätin listata asioita, jotka pitäisi ottaa huomioon. Rakentamismääräyskokoelman määräykset kuitenkin koskevat uutta rakennusta, mutta niitä sovelletaan myös korjaus- tai muutostyössä. F1 rakentamismääräyskokoelmassa huomioon otettavia asioita ovat saavutettavuus, kulkuväylät, sekä tasoerot. (Rakennusmääräyskokoelma [viitattu 1.2.2011].)

Saavutettavuudesta kokoelmassa mainitaan, että liikuntarajoitteisen tulee päästä autolla sellaiseen paikkaan, josta pääsee helposti sisään. Navetan vintille tämä onnistuu hyvin, mutta verastilan lähelle pysäköiminen ei ole mahdollista aivan vieressä kulkevan tien vuoksi. Tällä hetkellä navetan alaoven edusta on kovin viidakoitunut ajan saatossa. Raivaustöiden yhteydessä tulee arvioida pitääkö maata tasoittaa. Mahdollisten tasoitustöiden yhteydessä olisi syytä miettiä yhden tai kahden auton parkkipaikkaa verastilan edustalle. Parkkitila olisi liikuntarajoitteisten lisäksi verstaassa työskenteleville hyödyllinen. Näin olisi helpompi kuljettaa painavaakin tavaraa verstaaseen.

Kulkuväylän tulee määräysten mukaan olla sellainen, että siinä pystyy pyörätuolin kanssa kääntymään hyvin. Pyörätuolin pyörähdysympyrä on määräysten mukaisesti 1500mm. Kulkuväylän tulee lisäksi olla riittävän tasainen. Tasoeroissa määräykset koskevat luiskan pituuksia ja kaltevuuksia, sillä kynnyks saa olla vain 20mm. Luiskan, jossa ei ole välitasanteita tulee olla kaltevuudeltaan enintään 5%. (Rakentamismääräyskokoelma 1.10.2004/F1)

Luiskan tarvetta navetassa ei ole, sillä alakertaan kulkeminen tapahtuu leveästä oviaukosta, joka on maan tasalla, eikä kynnyksiä ole. Myös yläkertaan kulku tapahtuu suurista ovista, ilman tasoeroja. Tällä hetkellä yläkerrassa lattia nousee hieman ja nousu tapahtuukin luiskalla, jonka reuna tosin on osittain aika korkea. Yläkerran tasoeroista ja luiskan tarpeesta ei kuitenkaan voi sanoa mitään ennen kuin välipohja on tehty uudelleen.

Rakennusmääräyskokoelmassa E1 on poistumisen kannalta huomioitavia asioita. E1:den kohdassa 10.3 on vaatimus kahdesta poistumistiestä. Alakerrassa kuitenkin yksi ulko-ovi riittää, sillä suurikokoisia ikkunoita, jotka sijaitevat lähellä maan tasoa, voidaan tarvittaessa käyttää poistumistienä. Alakerran ovi aukeaa tällä hetkellä sisäänpäin, mutta nykyinen ovi pitää vaihtaa. Oven tulee E1 määräysten mukaan aueta paloturvallisuussyistä ulospäin, joka tulee ottaa huomioon uutta ovea hankittaessa. (Rakentamismääräyskokoelma 12.3.2002/E1.)

Yläkerta on suurta tilaa. E1 määräyksissä mainitaan, että myymäläksi luokiteltavassa rakennuksessa kulkureitin enimmäispituus uloskäytävään pitää olla 30 metriä. Tämä toteutuu yläkerran kohdalla. Tila on myös yhtenäistä, johon kuljetaan suoraan ulkoa. Myös oven mitat ovat ainoan uloskäynnin vaadittavia mittoja (leveys 1200 ja korkeus 2100) huomattavasti suuremmat. Lisäksi ovi aukeaa ulospäin, joka on julkisessa tilassa tärkeää.

(Rakentamismääräyskokoelma 12.3.2002/E1.) Nämä asiat puoltavat sitä, että yläkertaan riittäisi yksi uloskäynti. Sen toteutuvatko poikkeukset vai tarvitaanko yläkertaan E1:den kohdassa 10.3 vaadittava toinenkin uloskäynti, päättää viimekädessä rakennusvalvonta.

Mahdollisen toisen uloskäynnin järjestäminen on loogisinta toteuttaa alakertaan kulkevien rappusten kautta, joiden sijainti on piipun vieressä. Jos toista uloskäyntiä ei tarvita, ei rappusillekkaan ole käyttöä. Silloin lattian tulisi turvallisuussyistä olla ehjä ja laittaa rappusten kohta umpeen. Jos uloskäynti taas tarvitaan rappuset tulee korjata. Alakerrassa säilytetään kuitenkin mahdollisesti kalliita koneita ja tilaustöitä, eikä yläkerran käyttäjillä tule sen vuoksi olla pääsyä verstastiloihin. Tässä tapauksessa mahdollisen varauloskäynnin vuoksi alakertaan tulee rakentaa niin sanottu tuulikaappi rappusten alapäähän, josta on kulku rappusten lisäksi sekä verstastilaan että ulos.

Määräysten mukaan rakennuksen omistajan tai haltijan tulee huolehtia siitä, että rakennuksessa on tarvittava sammutuskalusto. Lisäksi hänen tulee huolehtia palokaluston kunnosta. Savunpoistosta rakennuksessa ei tarvitse huolehtia, sillä yläkerta on tarpeeksi väljä ja harva, ja alakerrassa on tarvittava määrä ikkunoita. Palovaroittimien sijoittamisesta ja kunnossapidosta on sisäasiainministeriön määräys. Sen mukaan yleisten tilojen jokaista alkavaa 60m² kohden tulee olla vähintään yksi palovaroitin. (Rakentamismääräyskokoelma 12.3.2002/E1; Sisäasiainministeriön asetus palovaroittimien sijoittamisesta ja kunnossapidosta 14.4.2009/3.)

9 SISÄTILOJEN KÄYTTÖSUUNNITELMA

Sisätilojen käyttösuunnitelman laatiminen on ollut mielenkiintoinen ja haasteellinen projekti. Tilaaja toivoi navetan vinttiin myymälätilaa, jollaisena se on toiminut ennenkin. Lisäksi tilaaja mainitsi, että vintissä voisi tanssia häitä, kirkon välittömän läheisyyden vuoksi. Itse ehdottaisin siellä järjestettävän myös niin sanottuja latotansseja. Näin tilasta saisi mahdollisimman paljon irti. Vintin osalta otin huomioon että ilme pysyisi mahdollisimman alkuperäisenä, jotta sisällä ollessaan myös tuntee olevansa navetassa. En siis halunnut ruveta peittämään mitään, enkä tekemään liian siistiä suunnitelmaa. Kuitenkin taukotilojen edustavuuteen kiinnitin huomiota, samoin tavaroiden varastointiin.

Alakertaan tilaaja toivoi vuokrattavaa verstastilaa ja mainitsi, että siellä voisi järjestää myös esimerkiksi ikkunoiden kunnostusnäytöksiä. Otin suunnittelussani huomioon valaistuksen, eri tilojen erilaiset käyttömahdollisuudet, sekä mahdollisesti tarvittavien työkoneiden sijainnin. Lisäksi tilaaja myöhemmin pyysi suunnitteluun myös käymälää, jonka otin huomioon alakerran suunnittelun yhteydessä.

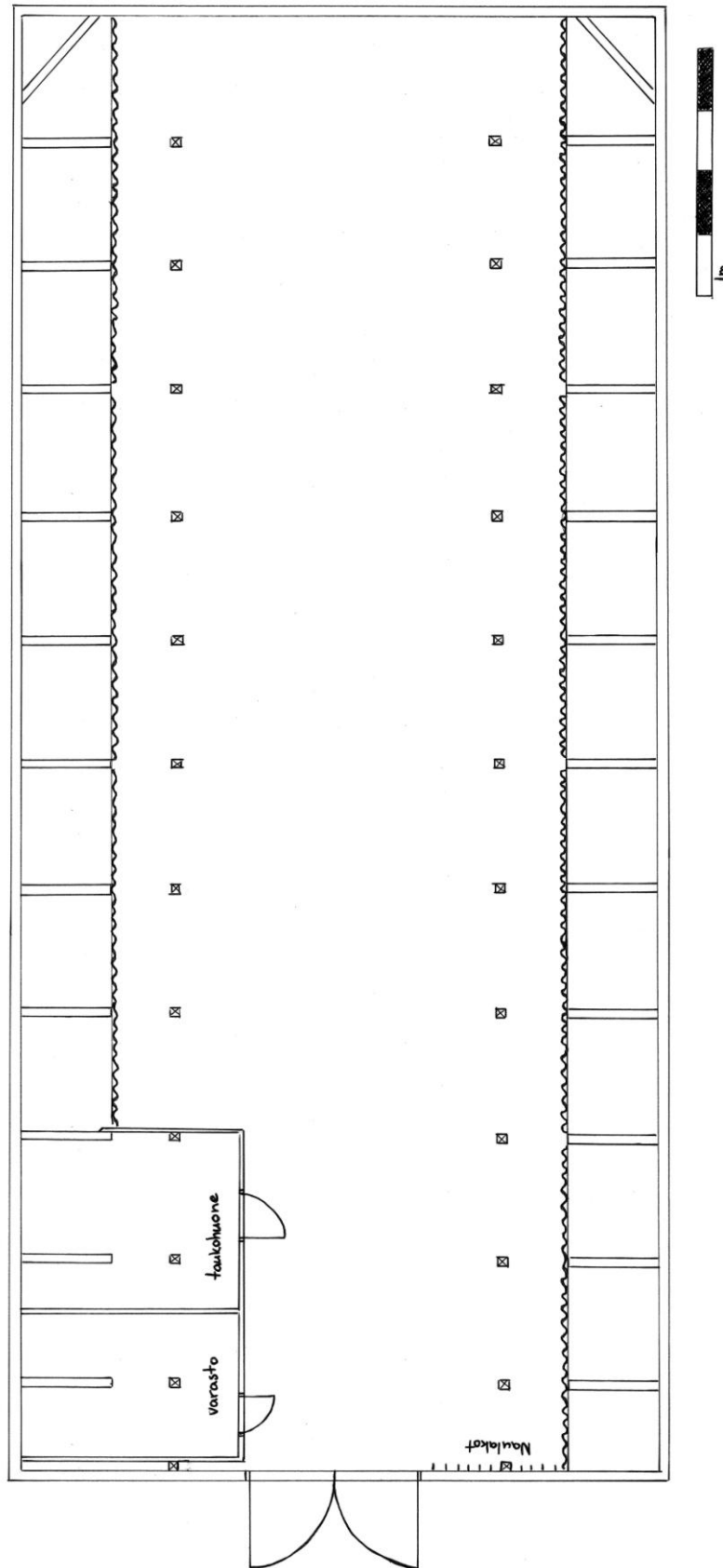
9.1 Myymälätila

Myymälätilaa suunnitellessa keskityin käytännöllisyyteen ja ilmeeseen. Välipohjan uusimisen yhteydessä vintistä puretaan vasemmasta laidasta pitkä putoamissuojana ollut koppi pois, sekä oikean puoleinen varastotila. Varastotilan purkamisen myötä saadaan vintin edustalle lisää tilaa ja avaruutta. Vasemmalla puolella oleva rakennelma, jossa on varasto ja entinen taukotila säilyy kooltaan ennallaan ja samassa tehtävässä. Osa taukotilasta on betonilattian päällä, mutta jos koppia joutuu välipohjaa uusittaessa purkamaan rakennetaan se lattian uusimisen jälkeen uudelleen. Jos sitä ei tarvitse purkaa koolataan sen nurkat suoriksi ja päällystetään vanhalla harmaantuneella laudalla, niin että laudat kulkevat pystysuuntaan. Näin taukotilasta ja varastosta

tulee siisti ja tasainen yhtenäinen kokonaisuus, joka sopii ilmeeltään vanhaan vinttiin. Vintissä on kaksi peiliovea, joista toinen on käytössä oikeanpuoleisessa varastossa ja toinen on säilytyksessä. Ovet käytetään uuden varaston ja taukotilan ovina. Toisessa ovesa on karmi, mutta toiseen karmi täytyy tehdä. Karmilistat oviin tehdään myös harmaasta laudasta. Taukotilan seinässä tällähetkelläkin olevalle ilmoitustaululle tehdään myös harmaasta laudasta kehykset. Jos harmaata vanhaa lautaa ei ole käytettävissä tarpeeksi voisi laudoituksen toteuttaa myös raakalaudasta, joka lakataan harmaalla kuultopetsillä. Purettavan varaston paikalle tulee seinään naulakoita. Naulakoiden läheisyyteen voisi vanhasta ikkunasta tehdä myös peilin.

Vintin etuosaa lukuun ottamatta muu tila jää alkuperäiseen asuunsa. Tanssien tieltä kuitenkin pöytiä ja penkkejä täytyy saada säilöön ja kivirakenteiden päällä on siihen hyvää tilaa, sillä siellä ei kuitenkaan kävellä. Kivirakenteisen alaosan päältä alkavat kattotuolit ja muut puiset tuet ja hirsiseinänpätkät. Niiden päällä kulkee aivan kivialueen sisäreunaa pitkin noin 150cm korkeudessa vaakahirsi. Suunnitelmassani tuota hirttä pitkin kulkee vaijeri, johon kiinnitetään pitkät verhot lisäämään säilytystilaa sekä luomaan siistiä yleisilmettä. (Katso kuva 18) Verhot katkeavat pitkällä sivuilla kolmesti, eli aina hirsiseinänpätkän kohdalta. Näin verhot saa vedettyä sivuun. Tilaa säilytykseen jää hieman alle metri koko pitkällä sivulla molemmin puolin navettaa. Verhot peittävät myös kivirakenteen pinnan, jolla ei voi kävellä ja estävät pienten lasten kiinnostuksen mennä kivijalan päälle. Verhoja tulee siis neljä ovilta katsoen oikealle sivulle ja kolme vasemmalle sivulle, josta taukotila vie yhden neljänneksen. Yhden verhon korkeus tulee olla 150cm ja pituus ainakin kahdeksan metriä. Seinänpätkien väli on noin kuusi metriä, joten pidemmällä määrällä kangasta verhoon tulee kauniit laskokset ja siitä tulee tukevampi. Lisää tukevuutta verhoihin tehdään ompelemalla alareunaan päärme, jossa kulkee kettinkiä, ettei verho ei liehu tulessa. Kankaan tulee olla pellavan väristä, jotta se sopii vanhaan tilaan. Koska tila on julkinen pitää verhojen olla paloturvallista materiaalia.

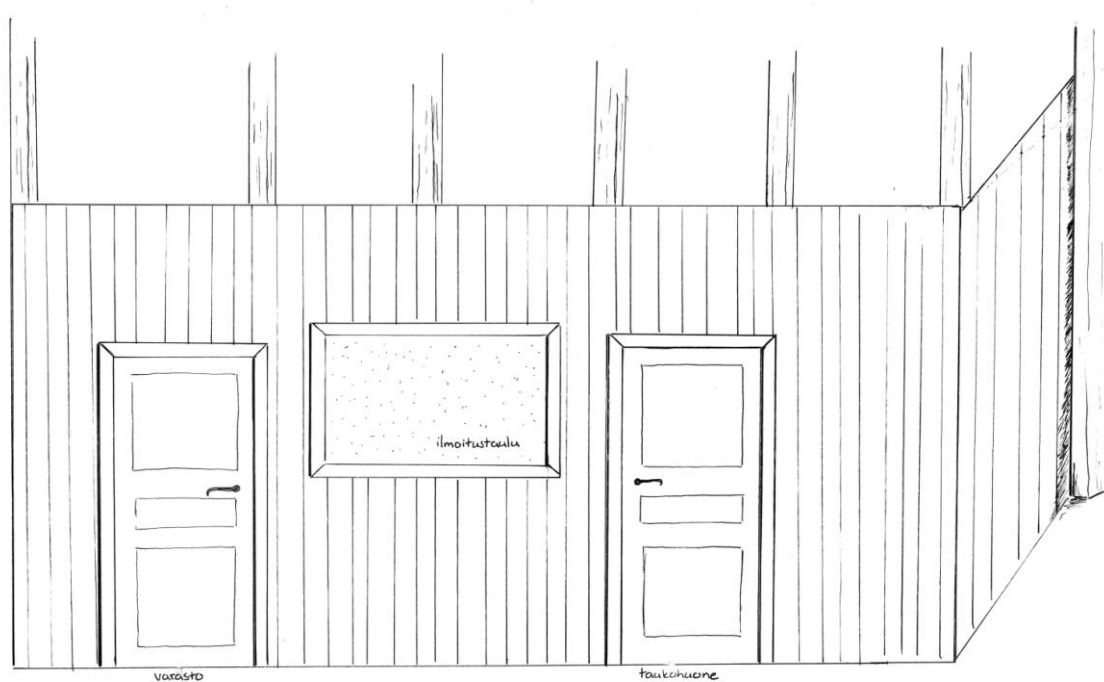

Kuva 17. Käyttösuunnitelmaa koskeva pohjapiirros yläkerrasta.

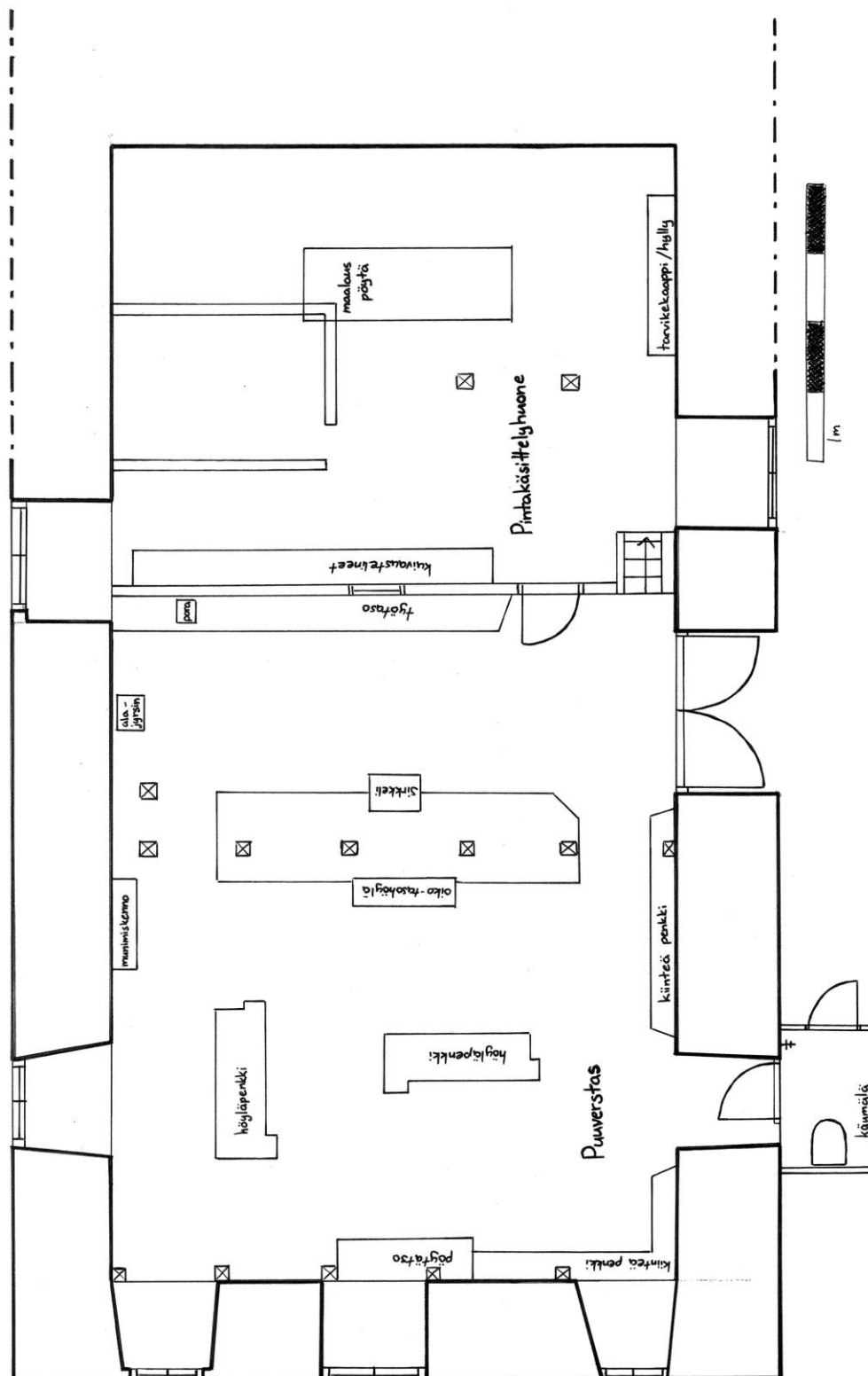
Kuva 18. Kokeiluni verhoista. Kuvan punainen viiva kuvaa sitä vaakahirttä, jota pitkin verhot lopullisessa toteutuksessa kulkevat.

Vintin valaistus on nykyisellään riittävä ja sen lasikupuiset lamput kertovat hienosti historiasta ja sopivat navetan tyyliin. Lisävalaistusta tarvittaessa lisätään samanlaisia valaisimia kuin navetassa on nytkin. Niitä saa hankittua varaosapankeista.

Kuva 19. Luonnospirros taukotilasta/varastotilasta.

9.2 Verstaala

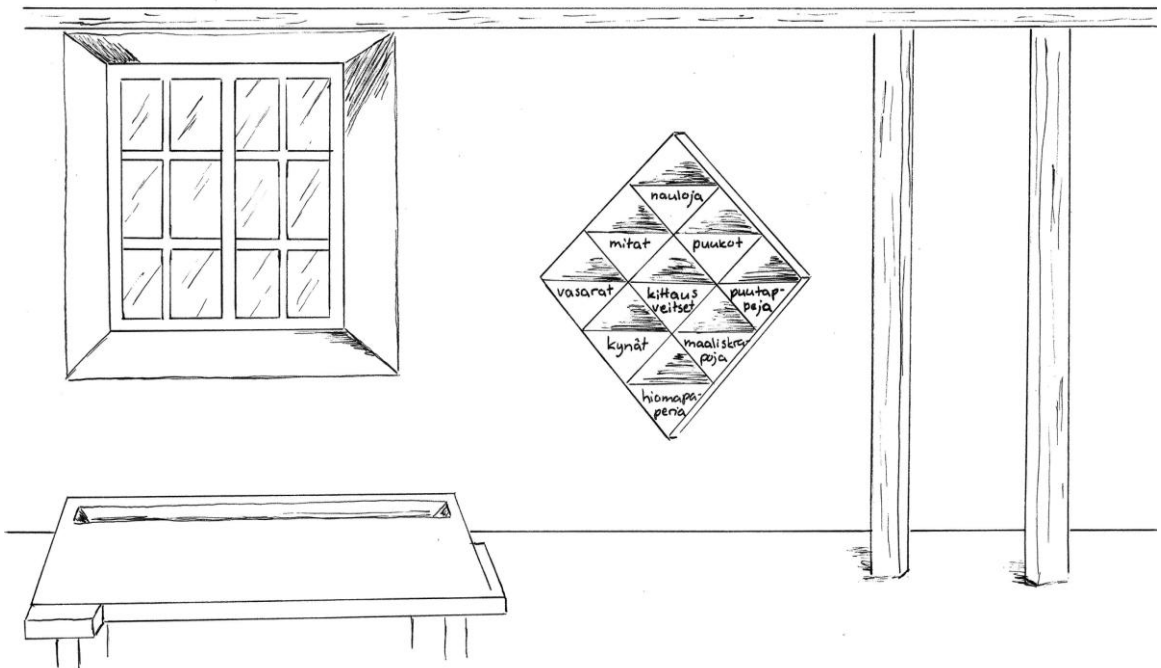
Kuva 20. Käyttösuunnitelmaa koskeva pohjapiirros alakerrasta.

Verstastilaa suunnitellessani olen ottanut huomioon käytännöllisyyden ja tilankäytön, sekä kehittänyt ideoita, joilla navetan alkuperäinen käyttö jää näkyviin. Lähdin liikkeelle siitä, millaisia työtasoja tarvittaisiin ja mihin niitä olisi järkevä sijoittaa. Navetassa on myös kaksi puolta eri käyttötarkoituksille. Suuremmalle, eli eläinten puolelle suunnittelin puuverstaan työtasoineen ja koneineen ja karjakeittiön puolelle pintakäsittelytilaa. Pölyt ja purut eivät saa leijaila tilojen välillä, joten verstastilan ja pintakäsittelytilan välille pitää tulla ovi. Ovi puuttuu tällä hetkellä, mutta karmit ovat paikallaan ja ovi on olemassa navetassa, mutta on jostain syystä nostettu pois saranoiltaan. Alakerran monien muiden ikkunoiden tavoin myös hirsiseinässä oleva ikkuna tulee korjata, etteivät pölyt kulje ikkunan kautta maalattaviin töihin. Pölyn ja purun poisto vaativat myös oman suunnitelmansa, samoin ilmanvaihto. Suunnitelmat tekevät alan ammattilaiset.

Verstastilaan suunnittelin työnäytöksiä varten kiinteät penkit seinänvierustoille. Penkit voisi olla myös vanhanaikaiset laatikkomalliset, jotta penkkien sisään saisi tarvittaessa tavaraa säilöön. Ruokintapöydän ovelta katsoen vasemmalle puolelle tulee kaksi höyläpenkkiä, sillä siellä puolella on enemmän ikkunoita ja valoa. Samalle puolelle tienpuoleiselle seinustalle tulee pöytä työtasoksi aivan ikkunan eteen. Lisää työtasoa tulee hirsiseinään, johon taso on helppo kiinnittää. Taso tehdään koko hirsiseinän pituudelle ja sen päällä voi paitsi työskennellä, pitää myös pienempiä koneita. Tason yläpuolelle seinään laitetaan käsityökaluja riippumaan nauloihin. Näin ne ovat esillä ja helposti löydettävissä. Tarvittaville koneille olen suunnitellut piirustukseen mahdolliset paikat sen perusteella missä niiden käyttö on luontevaa. Esimerkiksi sirkkelin paikan olen valinnut sen perusteella, että ovesta pystyy tuomaan pidempääkin puutavaraa katkaistavaksi.

Yksityiskohtina verstastilaan olen suunnitellut säilytettäväksi ainakin yhden suurista munimiskennoista, joita navetassa on tällä hetkellä useita. Kenno

maalataan ja tapit pesien kohdilta sahataan pois. Jokaisessa pesässä voi säilyttää tavaroita ja pesien ulkopuolelle kirjoitetaan mitä mistäkin löytyy. Kennossa säilytetään esimerkiksi nauloja, puutappeja, kittiveitsiä, lasitusnauloja ja muuta tarpeellista tavaraa. Toisena yksityiskohtana ovat rappuset, jotka kulkevat yläkertaan. Ellei rappusia tarvita yläkerran varauloskäyntinä, rappuset säilyvät tarpeellisena hyllykäytössä. Hyllylle voisi laittaa kauniita vanhoja työkaluja koristeeksi ja näyttille työnäytöksissä vieraileville ihmisille. Alkuperäisestä käytöstä navettaan jää kertomaan myös aikaisemmin mainitsemani ruokintapöytä ja pilarit.

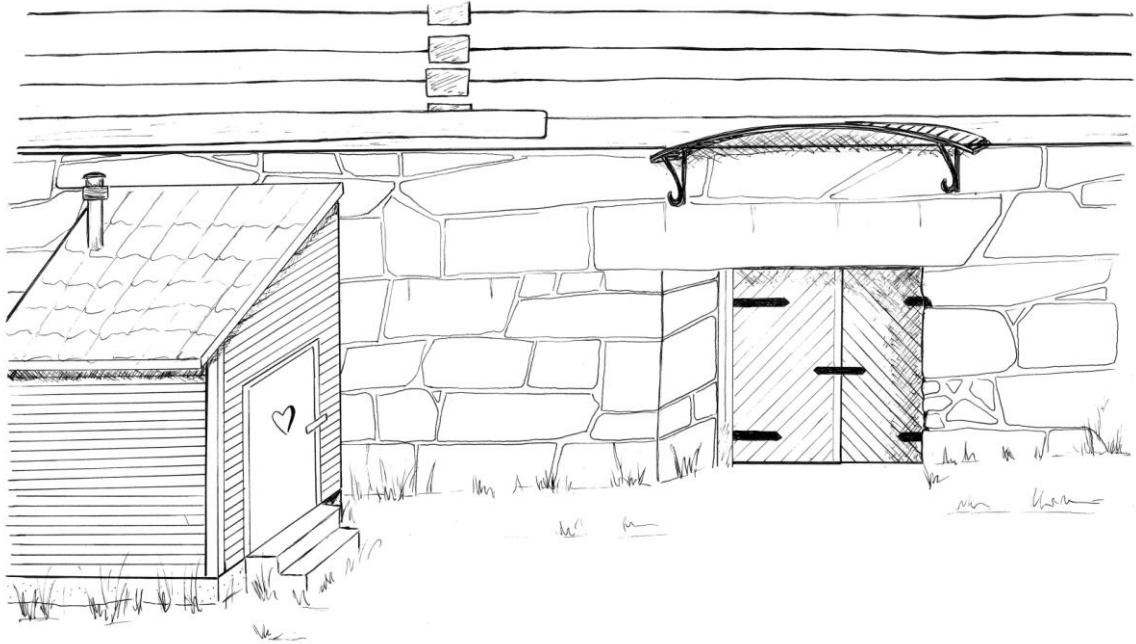
Kuva 21. Luonnospirros verstaatilasta.

Karjakeittiön puolelle tulee pintakäsittelytilaa. Hirsiseinään saa hyvin kiinnitettyä kannakkeita, jotta tavaraa saa kuivumaan moneen tasoon. Keskelle huonetta tulee suuri pöytä maalaamista ja muuta pintakäsittelyä varten. Seinien vierustoille jää tyhjää tilaa, jotta sinne saa suurempaa tavaraa, kuten ovia kuivumaan. Olen suunnitellut myös paikan kaapille, johon saa säilöön kaikki maalit, petsit ja lakat, siveltimet ja muut pintakäsittelyyn tarvittavat välineet. Pintakäsittelytilaan tarvitaan avuksi myös pukkeja. Lämmitykseen molempiin tiloihin käy öljytäytteiset patterit. Valaisimia molemmille puolille tarvitaan kattoon tasaisesti jaoteltuna kuusi. Valaisimien tulee olla pitkät, jotta valoa tulee paljon ja kuvulliset, ettei pölyt pääsee lamppuun. Valaisimien laadusta ja määrästä olen haastatellut erästä sähkömiestä. Sähköistä pitää koko navetan osalta tehdä suunnitelma ammattilaisen toimesta.

9.3 Käymälä

Tilaaajan pyydettyä suunnitelmaani myös wc:tä, ajattelin toteuttaa sen kuivakäymälänä, joka sopii rakennuksen tyyliin. Käymälän sijaintina sopiva ja looginen, on entisen lantalan paikka, joka on ollut tieltä katsoen navetan oikealla puolella, lähellä tietä. Lantalan ovi on edelleen olemassa ja käymälä kannattaakin rakentaa lantalan oven kohdalle. Näin käymälä estää pääsyn oven kautta verstaasaan. Lisäksi ovea ei tarvitse poistaa ja ilme alakerrassa säilyy entistä enemmän alkuperäisenä.

Toisena vaihtoehtona on rakentaa käymälä kiinni kivimuuriin niin, että navetasta voi lantalan ovea käyttäen kulkea sisätiloista suoraan käymälään. Toteutin suunnitelman siten, että käymälään menee kaksi ovea; vanha lantalan ovi suoraan sisätiloista ja toinen ovi ulkoa niin, että vintissä asioivat voivat myös käyttää huussia. Huussi voisi olla myös kaikkien kesämatkaajien käytössä kulttuuripolun varressa. Ulkoapäin käymälään siis on vapaa pääsy, mutta navetan puolelta ovi lukitaan silloin kun verstaassa ei ole kukaan.

Kuva 22. Luonnospiirros käymälästä ja verstaan ulko-oven läheisyydestä.

Koska suunnitelma sisältää huussin, on paikalla tarpellista olla myös vesipiste käsienpesua varten. Lisäksi vettä tarvitaan oletettavasti verstaalla, sekä mahdolliseen kahvinkeittoon verstaan lisäksi myös myymälässä. Vesipisteen olisi luontevaa olla käymälän läheisyydessä, siten että kaikki käyttäjät saavat siitä vettä. Vesi voi tulla suuresta säiliöstä tai jos alueella on kunnan vesi on sekin mahdollisuus. Siinä tapauksessa myös vesivessa on mahdollinen vaihtoehto. Jos vettä tarvitaan myös talvella on sen toteuttaminen haasteellisempaa. Näihin vesipisteen ongelmakysymyksiin onkin syytä tarttua kunnostusvaiheessa jonkun niiden asioiden saralla työskentelevän.

Molemmista kerroksista tein suunnitelmaa koskien pohjapiirustukset - samoin kuin aikaisemmat piirustuksetkin käsin paperille piirtäen mittakaavaan 1:50, jonka jälkeen piirsin kuvat tussilla kuultopaperille. Tein suunnitelmista myös kolme luonnospiirustusta n. 1:20 ja piirsin myös ne puhtaaksi samoin kuin pohjapiirustuksetkin.

10 TULOSTEN TARKASTELU JA POHDINTA

Työni tavoitteena oli tuottaa Laitilan kunnalle Untamalassa sijaitsevasta kivinavetasta korjaus- ja käyttösuunnitelma. Tarkoitus oli suunnitella toimiva myyntitila vinttiin ja verastilaa kivinavettaan. Nämä toiveet tulivat mielestäni hyvin toteutetuksi. Myymälätilan suunnitelma on selkeämpi, avarampi ja edustavampi kuin ennen. Verastilaan toteuttamani suunnitelma on myös onnistunut, selkeä ja toimiva. Siinä alkuperäinen käyttö tulee hyvin näkyville.

Tutkimuskysymykseni koskevat suunnittelun lisäksi myös nykytilanteen ja historian selvittämistä. Historian osalta tietoa sain paljon ja navetan historiasta tulikin kattava. Halusin tutustua hyvin navetan aikaisempiin vaiheisiin ennen varsinaista suunnittelutyötä. Näin navetasta tuli myös itselleni läheisempi ja tunsin että minulla on enemmän annettavaa suunnittelun toteuttamiseen. Navetta ikään kuin heräsi henkiin historian avautumisen myötä. Lisäksi halusin taltioida myös muille ihmisille navetan historian ja sen eri vaiheet, koska tulevaisuudessa navetassa ei tule olemaan eläimiä ja alkuperäisestä käytöstä jää vähän nähtäviin. Navetan historia on tähän asti parhaiten ollut Helge Heinikkalan muistoissa, ja siksi minusta on arvokasta saada koottua historia myös kirjalliseen muotoon.

Nykytilannetta en varmasti voinut saada täysin selville navetan suuruuden, suuren tavaramäärän ja valonpuutteen vuoksi, mutta uskoisin työn kattavan pääpiirteittäin kaiken korjausta vaativan. Kokosin yhteen vauriot ja niiden laajuuden sekä pyrin erottamaan sieltä ne vauriot, jotka vaativat nopeaa korjaamista. Ehdotin myös korjaamiseen käytettäviä menetelmiä. Ehdotuksissani otin huomioon restauroijana perinteisten menetelmien ja materiaalien käytön. Olen työssäni pyrkinyt myös säilyttämään menneen ajan ilmeen ja otin kantaa niihin alkuperäisiin rakenteisiin, jotka mielestäni tulee säilyttää. Navetan kunnostusta suunniteltaessa on työstäni varmasti apua sen laajuuden, ajankäytön ja investointien laatimisen suhteen.

Dokumentoinnin suurin osa-alue on ollut mittojen ottaminen ja piirustusten teko, joihin kului yllättävän paljon aikaa. Oli haastavaa ottaa mittoja valtavan kokoisesta rakennuksesta. Jouduinkin ottamaan lisää mittoja ja kuvia piirtämisen tueksi jokaisella käynnilläni, varsinaisen mittauskäynnin jälkeen. Eniten tunnen kehittyneeni juuri piirustusten tekemisessä, sillä työn laajuus todella yllätti minut. Myös tarvittavien piirustusten määrä oli minulle yllätys. Tein rakennuksesta puuttuvat julkisivupiirustukset, pohjapiirustukset sekä leikkauskuvan. Lisäksi tein pohjapiirustukset käytösuunnitelmaa koskien sekä selkeyttäviä piirustuksia historian vaiheista sekä suunnitelmista.

Uskon työni tavoitteen toteutuneen ja tunnen kyenneeni vastaamaan kaikkiin esittämiini tutkimuskysymyksiin. Uskon myös vastanneeni kaikkiin tilaajan toiveisiin työn sisällössä. Työn tekeminen on ollut kiinnostavaa ja antoisaa ja toivon lopputuloksen olevan sitä myös tilaajalle. Alkuperäinen aikatauluni ei toteutunut ja työn tekeminen viivästyi henkilökohtaisista syistäni. Toivon, että pitkittyessään työ on myös kypsytynyt ja siten tuottanut parempia tuloksia.

11 LÄHTEET

Anttila, P. 1996. Tutkimisen taito ja tiedonhankinta. Helsinki: Akatiimi.

Anttila, P. 2006. Tutkiva toiminta ja ilmaisuus, teos, tekeminen. Hamina: Akatiimi.

Hirsjärvi, S.; Remes, P. & Sajavaara, P. 1997. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Konttinen, T. 2000. Suomenlinna – Sveaborg. Viitattu 10.12.2010 <http://www.konco.com/viapori>.

Kupila, S. Kulttuurimaisema. Kulttuurimaisema ja vanhat rakennukset. Viitattu 1.12.2010 http://www.wakkanet.fi/loisto/docshtml/kupila_vanhat.html.

Laitilan kaupunki 2011. Untamalan kylä. Viitattu 10.11.2010 <http://www.laitila.fi/index.php?id=221>.

Ranta, S. & Seppovaara, J. 2003. Maatilan pihapiiri. Hämeenlinna: Karisto Oy.

Rakennusperintö. Miten kellarin seinät kalkitaan? Museoviraston rakennushistorian osaston artikkeli. Viitattu 20.1.2011 http://www.rakennusperinto.fi/Hoito/Korjaus_artikkelit/fi_FI/Miten_kellarin_seinat_kalkitaan.

Rakentamismääräyskokoelma 12.3.2002/E1.

Rakentamismääräyskokoelma 1.10.2004/F1.

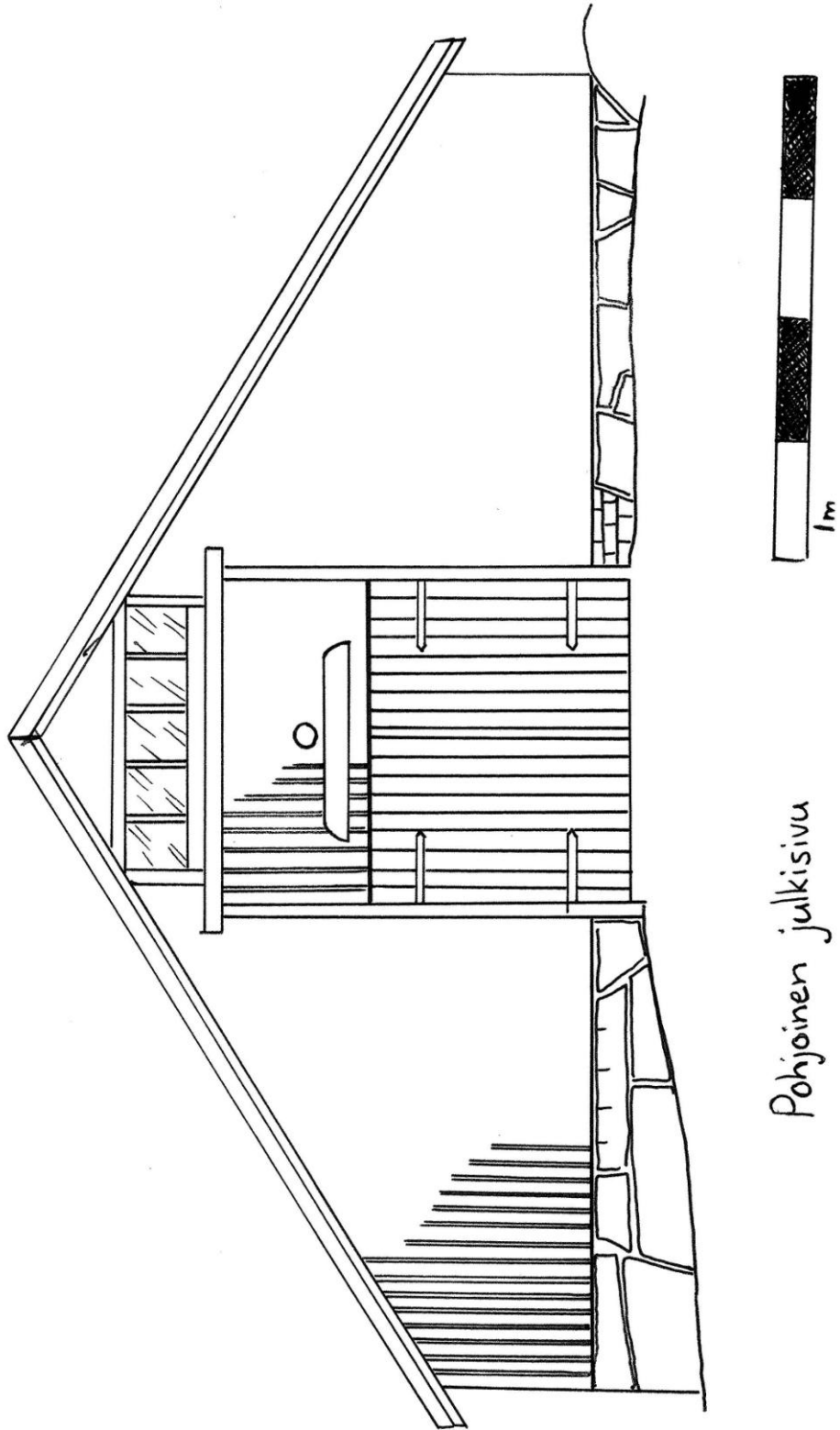
Rakentamismääräyskokoelma. Viitattu 1.2.2011 <http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=372161&lan=FI>.

Salvi, H. 1985. Untamalan kirkko: Laitilan Untamalan kyläkirkon historia. Laitilan Untamalan kyläkirkon historiatoimikunta. Laitila: Laitilan kirjapaino.

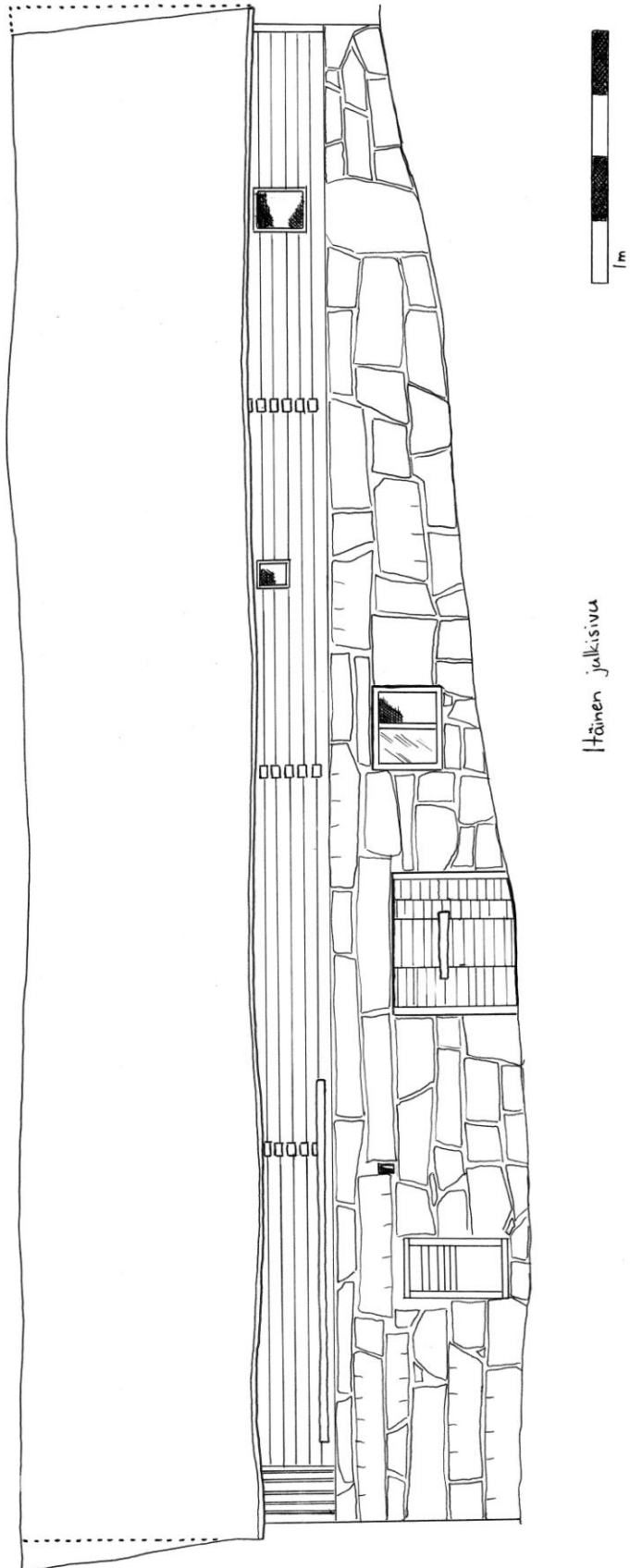
Sisäasiainministeriön asetus palovaroittimien sijoittamisesta ja kunnosapidosta 14.4.2009/3.

Vehmas, J. 2006. Laitilan kylien varhaisvaiheet. Untamala. Laitilan Oppaat ry. Viitattu 22.11.2010
<http://www.lailanet.fi/kylahistoria/Kylat/untamala.htm>

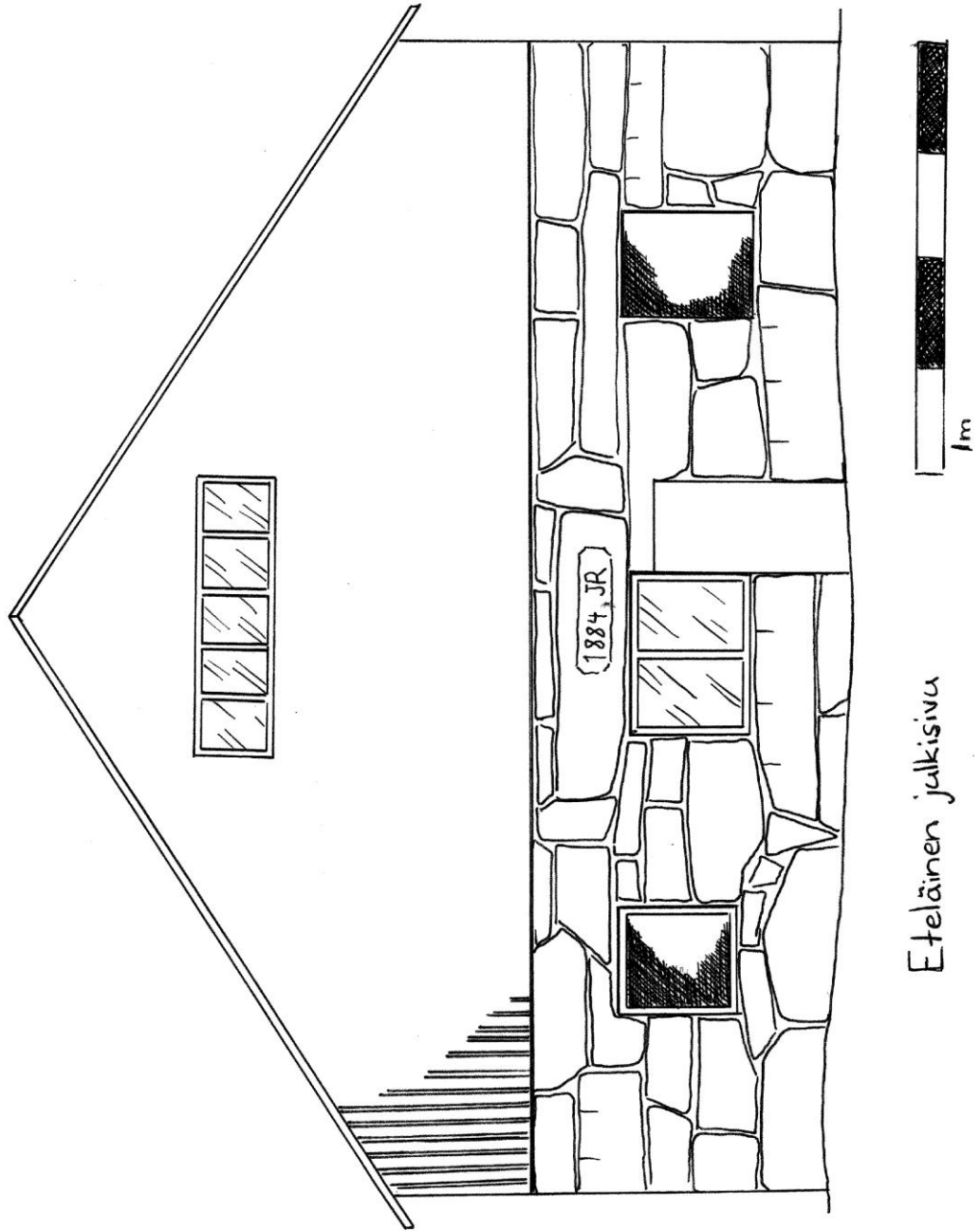
Liite 1: Pohjoinen julkisivu

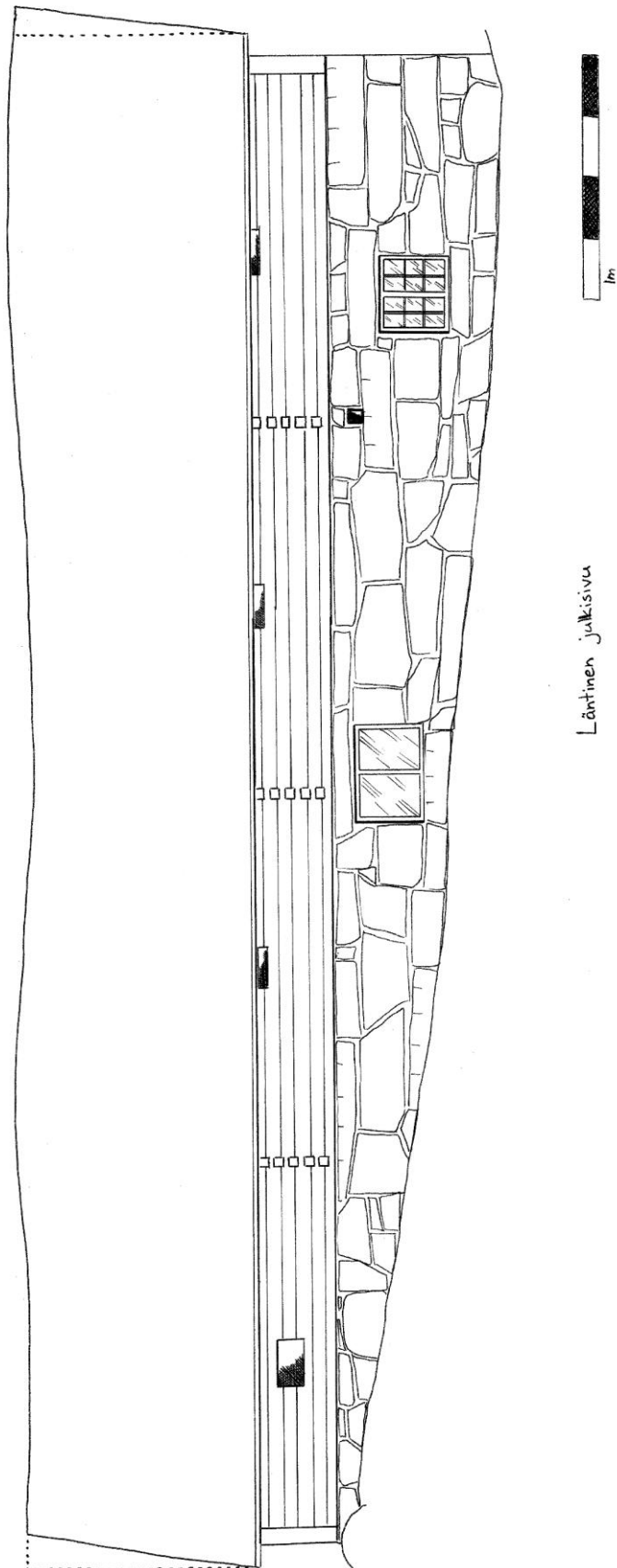
LIITE 2: ITÄINEN JULKISIVU

Liite 3: Eteläinen julkisivu

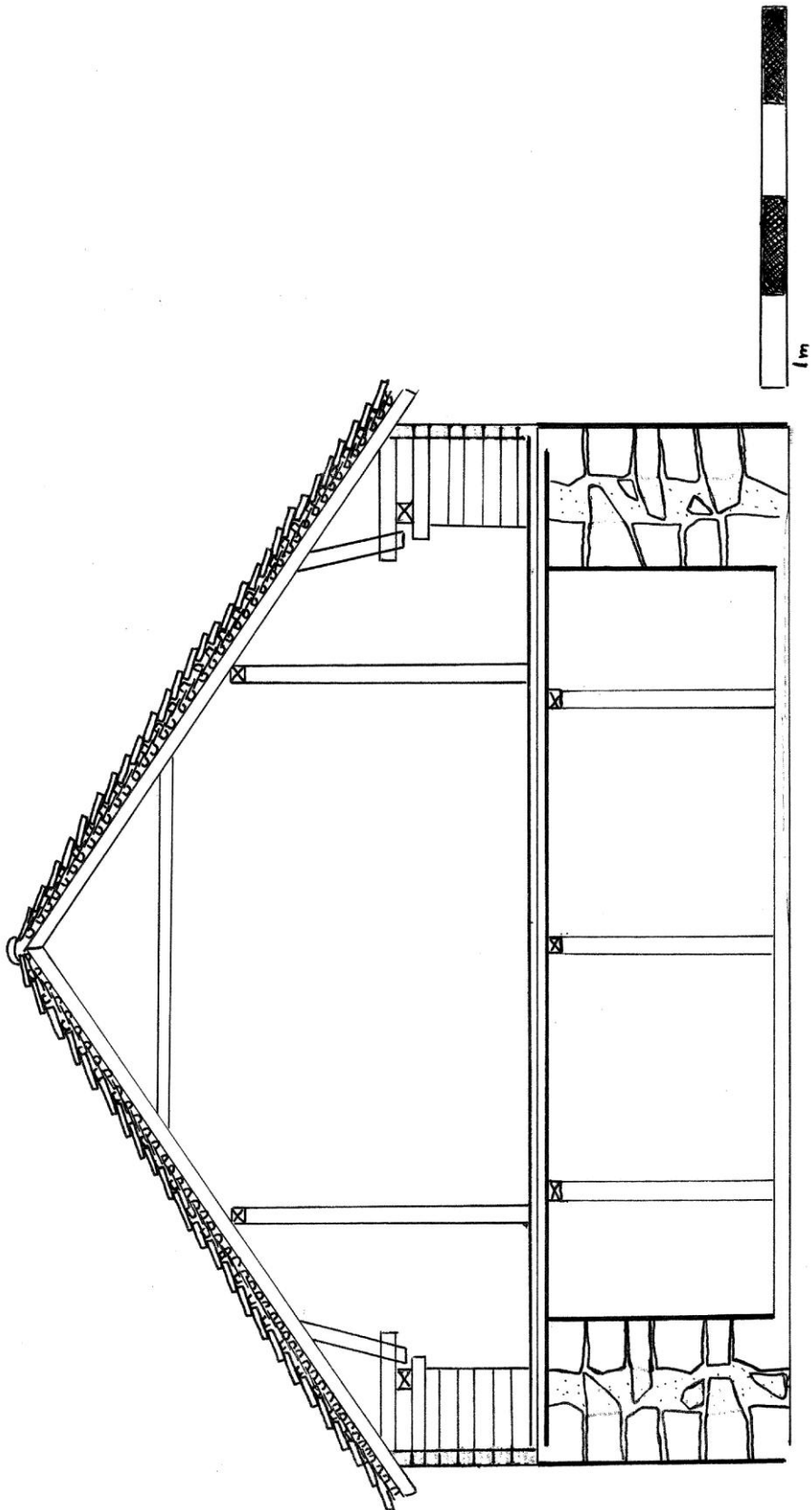

Liite 4: Läntinen julkisivu

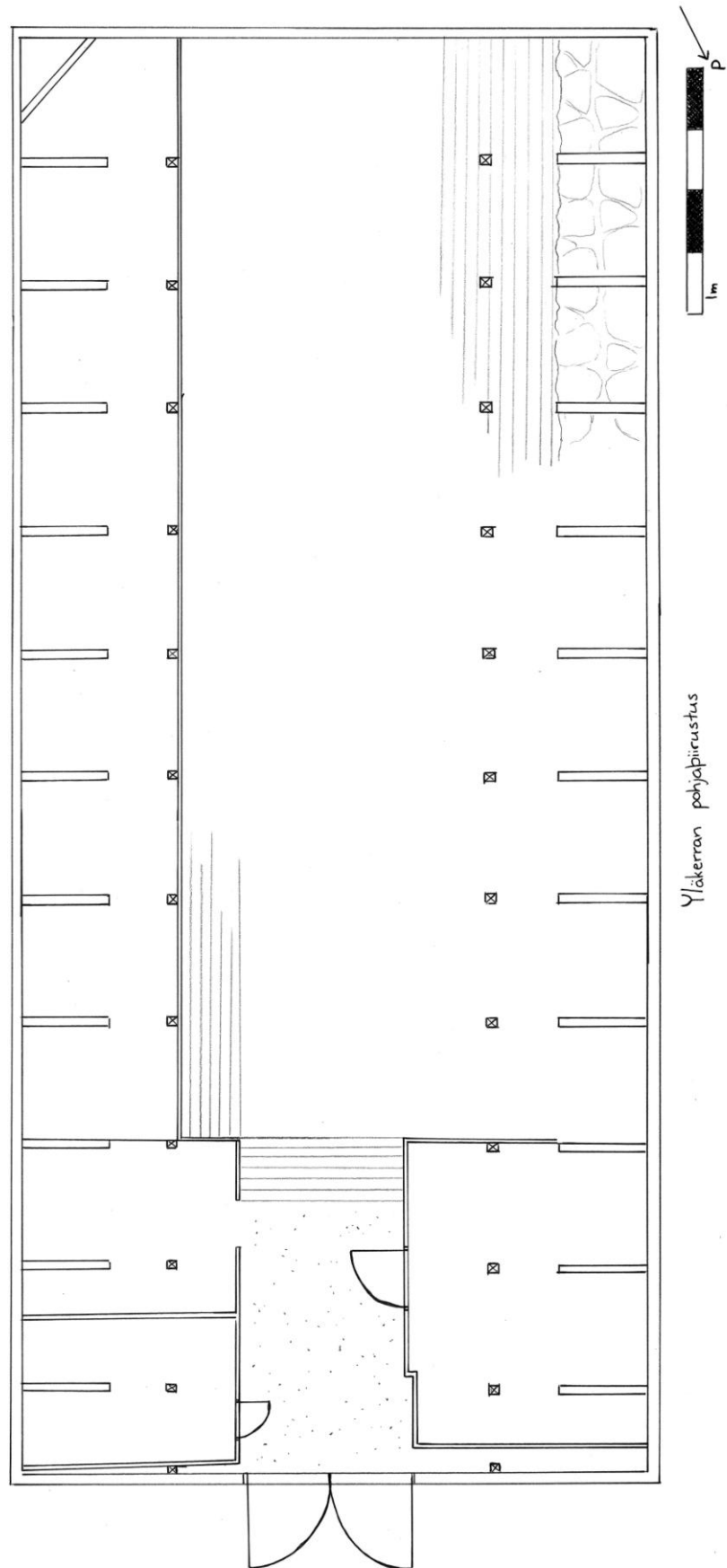

Liite 5: Leikkauspiirros

Liite 6: Yläkerran pohjapiirros

Liite 7: Alakerran pohjapiirros

